

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

LAURA ŪSAITĖ
II kurso studentė

Socialinė lytis kaip naujas „kraštovaizdis“ Lietuvos skautams

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Augustė Dementavičienė

Vilnius, 2022

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)(v., pavardė)(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Socialinė lytis kaip naujas „kraštovaizdis“ Lietuvos skautams*) yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Vardas, pavardė

Laura Ūsaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Ūsaitė, L. „Socialinė lytis kaip naujas „kraštovaizdis“ Lietuvos skautams“: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė A. Demetavičienė - V., 2022. 54 p.

Reikšminiai žodžiai: socialinė lytis, skautai, lingvistinė bendruomenė, kritinė diskurso analizė, „skautiškas diskursas“.

Šiame darbe nagrinėjami, didžiausios Lietuvoje skautų organizacijos *Lietuvos skautija*, dokumentai, kuriais yra atspindimos šios organizacijos pagrindinės vertybės, siekiai ir tikslai. Gilinamąsi į tai, kokia yra šiais dokumentais kuriama skautų lingvistinė bendruomenė. Siekiama sužinoti, kiek vietos, ne binariniu lyties suvokimu grįstai, socialinei lyčiai yra šiame jaunimo judėjime. Darbe atsakymo yra ieškoma naudojant į tekstą orientuotos kritinės diskurso analizės modelį, suformuotą N. Fairclough.

Pagal analizės rezultatus, nustatoma, jog Lietuvos skautijos lyties samprata yra labai specifinė ir ribota, atsispirianti nuo binarinio lyties suvokimo, tokiu būdu nesukuriant vietos socialinei lyčiai; pateikiamos papildomos įžvalgos apie skautų nepolitiškumą.

Turinys

Įvadas	6
Duomenys	12
Metodologija	13
1. Teorinis pagrindas	16
1.1 Pierre Bourdieu – <i>Habitus</i>	17
1.2 Socialinė lytis.....	18
2. Skautai ir lingvistika.....	20
2.1 Skautai – pradžia.....	20
2.2 Skautų principai ir lingvistika.....	22
3. Lietuvos skautų ypatybės.....	24
3.1 Lingvistinis habitus.....	25
3.2 Aprašymas.....	27
4. Skautai ir socialinė lytis.....	36
Išvados	40
Priedai	41
Literatūros ir šaltinių sąrašas	47
Summary	53

Įvadas

“It is time that we all see gender as a spectrum

instead of two sets of opposing ideals.¹”

Lytis yra svarbus vystymosi aspektas. Žvilgsnis per lyties prizmę sukuria būdą apžvelgti tai, kaip socialinės normos ir galios struktūros veikia skirtingų [lyčių] grupių gyvenimus ir galimybes². Vakarietiškos kultūros kasdienėje kalboje, lytis yra skirtis tarp vyro ir moters, mergaitės ir berniuko. Atskyrimą paremiant anatominiais skirtumais tarp vyro ir moters kūnų (genai, genitalijos ir lytinės liaukos), kurie yra laikomi pagrindiniais biologinės lyties faktoriais, tačiau šiais laikais skaičius žmonių, kurie savęs neidentifikuoja su biologine lytimi, kuri buvo priskirta gimus, auga³. Jauni žmonės vis dažniau „ištrūksta“ iš binarinės lyties sampratos ir save bei savo lytį išreiškia/apibūdina, palyginus, daug laisviau⁴. Visuomenei atrandant daugiau būdų identifikuoti ir išreikšti, kas jie yra – keičiasi ir požiūris į tai, kas yra lytis. Šie du aspektai, įkontekstinti, devynioliktojo amžiaus pabaigoje/dvidešimtojo amžiaus pradžioje sukurtame, didžiausiame pasaulyje jaunimo judėjime - skautuose, atveria išties labai įdomų diskusijų lauką. Apie skautus bei skautus ir lytį vykstančios akademinės diskusijos yra labai įvairios:

Lietuvoje skautavimo tematika nagrinėjama išskiriant daugiausiai tik teigiamas konotacijas turinčias vertybes, tokias kaip: tautiškumas, patriotiškumas, pilietiškumas, lyderystė, bendruomeniškumas, fizinė nauda, dora. Didžioji dalis darbų dėmesį telkia į istorines aplinkybes, faktus, yra ryški tendencija nagrinėti skautų veiklą tarpukariu. Beveik visi akademiniai darbai apie skautus yra aprašomojo pobūdžio. Krišškai skautavimą vertinančių darbų Lietuvoje aptinkama nėra. Šiame lauke, vienas kiekybiškai ryškiausių autorių yra Giedrius Globys, kurio darbuose yra aptariamos su skautais susijusios istorinės aplinkybės ir

¹ Emma Watson, „Emma Watson: Gender Equality is Your Issue Too“, *UN Women*, , 2014 rugsėjo 20 d., <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2014/9/emma-watson-gender-equality-is-your-issue-too>

² A. Kangas, H. Haider, E. Fraser, Gender: Topic Guide. Revised edition with E. Browne. *Birmingham: GSDRC*, University of Birmingham, UK, (2014), 5.

³ Harriet Bjerrum Nielsen, Gender as Analytic, Political and Interdisciplinary Concept, *Concepts in Action. Conceptual Constructionism*, 2018 265.

⁴ Leah Soule, Gender Diversity: Help Your Troop Feel Happy and Safe, *Girl Scout River Valleys*, 2019 birželio 13d. <https://volunteers.girlscoutsvr.org/2019/06/13/gender-diversity-help-your-troop-feel-happy-and-safe/>

jų atnešti pokyčiai, įvykiai⁵; Autorius aptaria lietuvių skautų išeiviją ir jos patirtis⁶; Paliečia skautų organizacijos suvalstybinimo problemą⁷ ir skautišką veiklą tarpukariu⁸. Apie skautus tarpukariu rašė ir: Eduardas Remeckas, jis aprašė Lietuvos skautų organizacijos ženklelius 1918-1940 m., gilinosi į jų istoriją⁹; Kęstutis Žemaitis aptarė tarpukario Lietuvos katalikiškų organizacijų veiklą, skautus klasifikudamas kaip sporto organizaciją¹⁰. Galima pastebėti, jog skautų, kaip jaunimo judėjimo, klasifikavimo profilis nėra siauras, nes pagal Romaną Kaffemaną ir Darių Gerulaitį, skautai yra klasifikuojami kaip prosociali *grupuotė*, gretinama su maironiečiais ir ateitininkais¹¹. Apie skautiją, kaip apie neformaliojo ugdymo instituciją, rašė Marija Barkauskaitė ir Vilija Lukauskienė ir išskyrė skautų veikla ugdomas vertybes¹².

Ieškant darbų skautų ir lyties tematika Lietuvoje, galima pastebėti beveik visišką vakuumą. Bendrąja prasme žiūrint – darbų neaptinkama, tačiau verta išskirti Akademinį skautų sąjūdį (studentų skautų korporacija), kurioje esantys nariai rašo apie 10 puslapių apimties referatus įvairiomis skautiškais temomis. Referatai dažniausiai lieka tik kaip vidinė informacija, kartais yra publikuojami, tačiau į literatūros apžvalgą įtraukti nebuvo dėl savo kvestionuotino kredibilumo bei ribotų galimybių pasiekti visus referatus. Iš viešai publikuotų darbų, yra aptinkamas vienas magistrinis darbas¹³, parašytas 2014 metais Šiaulių universitete. Darbe yra pateikiama kaip, per skautišką veiklą, yra konstruojamas ir ugdomas vyriškumas, autorė pateikia konkrečias savybes, kurios yra siejamos su vyriškumu skautų veikloje.

Visiškai priešinga situacija yra užčiuopiama užsienio literatūroje – galima rasti daug darbų, kuriuose yra sugretinami skautai ir lytis, šie du aspektai yra problematizuojami kartu. Vieni geriausių pavyzdžių būtų Šiaurės Amerika ir Didžioji Britanija. Š. Amerikoje diskusijos vyksta daug sparčiau ir yra žymiai įvairesnės, yra keliami ir analizuojami tokie klausimai kaip:

⁵ G. Globys, *Skautų organizacijos Kaune 1919-1940 metais*, 1998, Kauno istorijos metraštis. [T. 1.] Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas.

⁶ G. Globys, *Ideologiniai akademinų skautų ieškojimai išeivijoje*, 2009, Vytauto Didžiojo universitetas, Oikos, Nr. 1 (7).

⁷ G. Globys, *Skautavimas autoritarinėje Lietuvoje: išeivijos skautų refleksijos*, 2008, Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas;

⁸ G. Globys, *Lietuvos kariuomenės karininkų skautiška veikla 1918-1940 m.*, 2007, karo archyvas. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.

⁹ E. Remeckas, *Lietuvos skautų organizacijos ženkleliai 1918-1940 m.*, 2019, Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis, Vilnius, T. 42.

¹⁰ K. Žemaitis, *Tarpukario Lietuvos katalikiškų organizacijų veikla (bendražmogiškumo, profesinio ir religinio ugdymo aspektai)*, 2002, Vilniaus pedagoginis universitetas.

¹¹ D. Gerulaitis ir R. Koffemanas, *Jaunimo subkultūrų grupės: Elgsena, adaptacija, psichologinis vertinimas*, 2001, Šiaulių universitetas, Specialusis ugdymas 2001 Nr. 2 (5), 85-105.

¹² M. Barkauskaitė ir V. Lukauskienė, *Skautija- neformalaus ugdymo institucija*

¹³ E. Vinickytė, *Vyriškumo ugdymas ir socializacija neformaliojo ugdymo organizacijoje: Šiaulių krašto skautų atvejis*, 2014, Šiaulių universitetas, filosofijos ir antropologijos katedra. Mokslinė vadovė: prof. Dr. N. Mažeikienė.

mergaičių kūno seksualizavimas bei kontrolė viešumoje¹⁴; skirtingos mokymo(si) programos priklausomai nuo lyties bei galimi to atoveiksmiai (nuolat derinant su socialinėmis klišėmis apie lytį)¹⁵; aptariamas lytiškai segreguotų skautų organizacijų principas¹⁶, moteriškumo ir vyriškumo reprezentacija skautams skirtuose žinyuose¹⁷, lyderystė [skautuose] priklausomai nuo lyties¹⁸. D. Britanijos atveju- yra aptinkama darbų, kuriuose kalbama bendrai kvestionuojant mergaičių skautavimą, yra keliama lyties problematika iš feministinės geopolitikos pusės¹⁹; keliami kasdienės skautų praktikos probleminiai klausimai. Europos kontekste verta paminėti ganėtinai neseniai (2020 m.) Ispanijoje atliktą kiekybinį tyrimą²⁰, kuriame buvo nagrinėjama skautavimo įtaka vaikų ir paauglių socialiniam ir akademiniam gyvenimui, pasitikėjimui savimi. Kartu su pateiktomis tyrimo išvadomis, yra pabrėžiamas šio lauko plėtojimo ateityje aktualumas ir svarba, pasitelkiant tarpasmeniškumo (angl. *interpersonal*), psichologinius ir akademinus kintamuosius. Galiausiai, verta išskirti danų politologę ir lyčių studijų akademikę Harriet Bjerrum Nielsen ir jos straipsnį²¹, kuriame ji pasidalino įžvalgomis, kurios buvo paremtos fiziniu jaunų skautų stebėjimu ir apklausomis, apie lyčių lygybės ir lyčių papildymo (angl. *complementarity*) modelius, jų įtaką savirealizacijai. Svarbu pastebėti, jog šis straipsnis buvo publikuotas ir knygos formatu, daug didesne apimtimi. Šis darbas buvo atliktas WOSM²² prašymu/paskyrimu, kuris yra tiesiogiai susijęs su 1999 m. sukurta lyčių lygybės skautavime strategija. Jis yra svarbus ne tik savo kilme bet ir straipsnio pabaigoje, kartu su išvadomis, pateikiamu retoriniu klausimu²³ apie perėjimą į

¹⁴ Denise Goerisch & Kate Swanson, 'It's called Girl Scouts, not, like, Woman Scouts': emotional labour and girls' bodies, *Children's Geographies*, 13:4, 451-466, 2005.

¹⁵ Kathleen E. Denny, *Comparing Gender Messages in Girl Scout and Boy Scout Handbooks*, *Gender and Society*, February 2011, Vol. 25, No. 1, pp. 27-4.

¹⁶ Rothschild, M. A., *To Scout or to Guide? The Girl Scout-Boy Scout Controversy, 1912-1941.*, *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 6(3) 115, 1981.

¹⁷ Hobson, H., *A discussion of the representation of masculinity and femininity in baden-powell's 1919: Handbooks for the scouts and guides using the framework of theo van leeuwen, within the tradition of critical discourse analysis*, 2003.

¹⁸ Stewart, N., *Boy Scouts and Girl Scouts: An Organizational and Historical Approach to Understanding Socialization and Gendered Leadership*. Thesis, Georgia State University, 2014.

¹⁹ Sarah Mills, *Scouting for girls? Gender and the Scout Movement in Britain*, 2011, *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography* 18 (4) 537-556.

²⁰ Jorge Asensio-Ramon ir kt., *The Influence of the Scout Movement as a Free Time Option on Improving Academic Performance, Self-Esteem and Social Skills in Adolescents*, 19 July 2020.

²¹ Nielsen H.B., *European Gender Lessons, Girls and boys at scout camps in Denmark, Portugal, Russia and Slovakia*. *Childhood*, 11(2), 207- 226.

²² Word Organization of the Scout Movement – (liet. Pasaulio skautų organizacija) Ši organizacija siekia užtikrinti, jog kiekvienos organizacijos-narės organizacijos valdymo būdai būtų kuo arčiau tarptautinių standartų. Priklausomai nuo to, kaip organizacijai sekasi adaptuotis prie standartų, yra skiriama parama vienai ar kitai veiklos sričiai tobulinti.

²³ Klausimas: Is it time to move on to new landscapes?

naujus „kraštovaizdžius“ (angl. *landscapes*), kuris sufleruoja apie *kitokį* lyčių modelį bei aplinką skautų judėjime.

Atlikus literatūros apžvalgą, skautų veiklos stebėjimą bei dalyvavimą jame²⁴, buvo išskirtas paradoksas iš kurio yra išvedama darbo problema:

- (I) Šiais laikais skaičius žmonių, kurie savęs neidentifikuoja su biologine lytimi, kuri buvo priskirta gimus, auga²⁵;
- (II) Skautai - didžiausias pasaulyje jaunimo judėjimas, kurio organizavimo sisteminiai pamatai atsispiria nuo binarinio lyties suvokimo.

Fiksuojamas akademinų darbų apie skautus, žvelgiančių per lyties²⁶ prizmę, Lietuvoje vakuumas, užsienio tyrėjų darbų gausa ir išvados, išskirtas paradoksas, bei tai, jog lyčių studijos yra prioritetinga tyrimų sritis Lietuvoje²⁷, veda prie šio darbo pagrindinio klausimo: kiek lietuviškoje skautų organizacijoje Lietuvos Skautija yra galimybių reikštis ir plėtotis²⁸ žmogui, kuris nėra savęs priskyres vienai ar kitai lyčiai, pagal binarinį suvokimą ir kodėl? Paprasčiau ir trumpiau tariant – kiek vietos socialiniai lyčiai yra skautų judėjime Lietuvoje ir kodėl²⁹?

Darbe analizuojamos didžiausios skautų organizacijos Lietuvoje įstatų dalys (2018 m.), [šios organizacijos] Jaunimo programa (2019 m.), LS uniformos nuostatai (2017 m.) bei skautų judėjimo visame pasaulyje įkūrėjo Robert Baden Powell, knygos „Skautybė berniukams“ (1908 m.) trumpa ištrauka. Ši medžiaga nagrinėjama pasitelkus į tekstą orientuotą kritinę diskurso analizę. Atsispiriama nuo habitus ir socialinės lyties teorinių perspektyvų.

Šio darbo pavadinime yra naudojama sąvoka „kraštovaizdis“, kuri yra pasiskolinama iš danų politologės ir lyčių studijų akademikės Harriet Bjerrum Nielsen. Šią autorę būtų galima laikyti viena svarbesnių, rašančių, šioje ganėtinai specifinėje, skautų ir lyties, akademinėje nišoje. Kraštovaizdžio (ang. *landscape*) sąvoką ji pateikia savo straipsnyje³⁰, kuris yra kylantis

²⁴ Stebėjo ir dalyvavo - darbo autorė, skautė nuo 2008 m.

²⁵ H. B. Nielsen, *Gender as Analytic, Political and Interdisciplinary Concept*, 2018, Publikuota: Concepts in Action. Conceptual Constructionism, 265.

²⁶ Tiek biologinės, tiek socialinės.

²⁷ Artūras Tereškinas, *Vyrų pasaulis. Vyrai ir žaizdos vyriškumas Lietuvoje*. Vilnius: Baltos lankos, 2011, 11.

²⁸ Reikštis ir plėtotis šio lauko kontekste yra suprantama kaip dalyvavimas judėjime, patyrimo laipsnių (skautiškų skarelių) (pa)siekimas.

²⁹ Šioje vietoje verta eskaluoti tai, jog prisitaikymas prie besikeičiančios socialinės aplinkos yra aktualus tuo atžvilgiu, jeigu yra norima išlaikyti didžiausio jaunimo judėjimo statusą. Apie skautų prisitaikymą prie socialinių pokyčių bei to pasekmes plačiau rašė: B. Arneil, *Gender, Diversity, and Organizational Change: The Boy Scouts vs. Girl Scouts of America*, Perspectives on Politics, Vol. 8, No. 1 (March 2010), pp. 53-68.

³⁰ Nielsen H.B., *European Gender Lessons, Girls and boys at scout camps in Denmark, Portugal, Russia and Slovakia*. Childhood, 11(2), 207- 226.

iš projekto „One of the Boys? Doing Gender in European Scouting“. Tai yra Word Organization of the Scout Movement užsakytas (autorei įgaliotas) projektas, kurio galutinis pilnas formatas yra knygos pavidalu. Ši analizė yra susijusi su WOSM 1999 metų vidniu organizacijos įstatymu, kuriame numatyta siekti lyčių lygybės principo bei 2002 metų, tos pačios organizacijos, strateginiu prioritetų planu. Straipsnyje H. B. Nielsen nagrinėja įtampą tarp lyčių lygybės ir lyčių papildomumo modelių, ji tai daro analizuodama keturių skirtingų tautybių skautų grupes, grupių narių amžius nuo 11 iki 15 metų. Kartu su detaliomis tyrimo įžvalgomis ji pateikia ir retorinį klausimą išvadų pabaigoje: „Kadangi abu lyčių modeliai apriboja moterų ir vyrų, mergaičių ir berniukų saviraiškos erdvę ir galimus to būdus, galbūt laikas pareiti prie naujų kraštovaizdžių?³¹“. Įkvėpta šios Harriet Bjerrum Nielsen darbo ir minties, jos įvardinamą *naują kraštovaizdį*, šiame darbe interpretuoju ir įsivardinu kaip socialinę lytį³². Tokiame „kraštovaizdyje“ nebūtų saviraiškos apribojimų, apie kuriuos rašė ir akcentavo H. B. Nielsen³³.

Pagrindinis darbo tikslas yra atsakyti į probleminį klausimą: Kiek lietuviškoje skautų organizacijoje Lietuvos skautija yra galimybių reikštis ir plėtotis žmogui, kuris nėra savęs priskyres vienai ar kitai lyčiai, pagal binarinį suvokimą ir kodėl? Kitaip tariant – kiek vietos lietuviškoje skautų organizacijoje LS yra vietos socialinei lyčiai?

Tam, kad atsakyti į šį klausimą, buvo išskelti 8 uždaviniai, suskirstyti į tris grupes pagal darbo eigą:

- I. (1) Pagrindinių teorijų ir konceptų atranka; (2) Metodo paieška; (3) Duomenų rinkimas
- II. (4) Konteksto apie skautus pateikimas³⁴; (5) Motyvavimas, kodėl yra pasirinkta nagrinėti būtent lietuvišką skautų lingvistinę bendruomenę, o ne skautus kaip jaunimo judėjimą, bendrai³⁵.

³¹ Nielsen H.B., *European Gender Lessons, Girls and boys at scout camps in Denmark, Portugal, Russia and Slovakia*. Childhood, 11(2), 207- 226.

³² Naudojama socialinės lyties samprata apibūdinta 1.2 dalyje.

³³ Harriet Bjerrum Nielsen, elektroninis laiškas autoriui, (pateikiamas jo vertimas): „Iššūkis yra rasti naujų būdų kaip suprasti lytį, kuri nepakliūtų į dviejų senų lyčių sampratų pinkles: lyčių komplementarumas, kuris iryškina, ką reiškia būti moterimi ar vyru, ir lyčių lygybę, tokiu būdu vyriškumą nustatant kaip universalų subjektą.“, 2021 11 12.

³⁴ Kaip ir minėta metodologijos dalyje- kritinei diskurso analizei teorines prielaidas yra ganėtina svarbios, tad neapsieinama be bent kiek konteksto apie skautus bendrai.

³⁵ Šioje dalyje prasideda minėto metodo naudojimas.

- III. (6) Lietuvos skautų, kaip turinčių savitą Habitus aptarimas; (7) Lietuviškos skautų lingvistinės bendruomenės aprašymas; (8) Turimas aprašymas yra sugretinamas su socialinės lyties konceptu, naudojamu šiame darbe³⁶.

Tyrimo iššūkiai ir ribotumai:

- Pasirinktas metodas gali būti panaudojamas labai skirtingam turiniui nagrinėti, todėl gali kilti nepritarimų tam, ar N. Fairclough į tekstą orientuotos kritinės diskurso analizės pirmieji žingsniai yra tinkamiausias būdas nagrinėti būtent tokio tipo duomenis, t.y. kvestionuojamas jų suderinamumas.
- Atsižvelgiant į tai, jog Lietuva yra postsovietinė erdvė, šiame darbe įsivardinamas, socialinės lyties samprata, galimai bus mažiau realiai aktuali šiai dienai, nei tarkim kitose vakarų valstybėse. Kitaip tariant – tai gali būti tik problema tolimesnėje ateityje³⁷.
- Darbo autorė yra skautė, tad tai gali kelti objektyvumo klausimą, tačiau nepaisant to, tai gali būti suvokiama ir kaip nauda.
- Tyrimo dizaino, metodologijos paieškų/konstravimo metu buvo atsižvelgiama į COVID-19 epidemiologinę situaciją. Buvo prisiderinama ir atsisakoma pirminės idėjos, atlikti gyvus giluminius pusiau struktūruotus interviu su skautais. Interviu metodas yra matomas kaip dar vienas galimas būdas, atlikti tyrimus, šiame akademiniam lauke. Tai galėtų būti suvokiamas kaip pasiūlymas, rekomendacija ateityje atliekamiems darbams apie skautus, skautavimą.

Darbas yra suskirstytas į tris dalis. Pirmojoje yra pateikiamas teorinis pagrindas – šiam darbui reikšmingos ir esminės teorinės perspektyvos, sąvokos. Antrojoje dalyje yra supažindinama su trumpa skautų istorija bei pateikiamas trumpas analizės fragmentas, kurio tikslas yra įprasinti konkrečios šalies skautų organizacijos, kaip analizės objekto, pasirinkimą. Trečiojoje dalyje pateikiama lietuviškos skautų organizacijos *Lietuvos skautija* duomenų analizė. Ketvirtojoje dalyje, iš duomenų analizės sudarytas Lietuvos skautijos lingvistinės bendruomenės aprašymas, yra sugretinamas su socialinės lyties konceptu, taip prieinant prie darbo pagrindinio klausimo atsakymo.

³⁶ Būtent šioje dalyje yra galima kelti atsakymą į pagrindinį klausimą, formuoti išvadas.

³⁷ Nors žiūrint iš kitos pusės, diskusijos apie socialinės lyties sąvoką jau kurį laiką vyksta Stambulo konvencijos kontekste, tačiau ši sąvoka į teisės aktų žodyną įvesta dar nėra (nes teisės aktų, nei reguliuojančių nei apibrėžiančių, socialinę lytį – nėra).

Duomenys

Lietuviškos skautų organizacijos atranka: Lietuvoje yra apie dešimt skautiškų organizacijų, o Lietuvos skautija – šiai dienai yra pati didžiausia iš jų. Organizacijos atrankos procese daug įtakos turėjo tai, jog LS yra WOSM narė.

Kaip šaltiniai yra pasirenkami šie, Lietuvos skautijos, dokumentai:

- 2018 m. Lietuvos skautijos, įstatų dalys: Skautų judėjimas (2); Lietuvos skautija (3); Misija ir tikslas (4); Principai (5); Skirstymas pagal amžių (8.11).
- 2019 m. Lietuvos skautijos jaunimo programa- gairės vadovui. Šioje medžiagoje didžiausias dėmesys yra kreipiamas į jaunimo programų klasifikavimo principą bei jų aprašymą, programų tikslus skirtingoms grupėms.
- 2017 m. Lietuvos skautijos uniformos nuostatai.
- Skautybės šaltiniu laikoma knyga - „Skautybė berniukams“- Robert Baden Powell, 1908m. 44-46 p.

Pasirinkimo motyvuotumas: Nagrinėjimui pasirinkta būtent tokia medžiaga, kadangi:

- Tai yra rašytiniai šaltiniai, iš kurių, derinant su pasirinktu metodu, galima išgauti lingvistinės bendruomenės aprašymą, kuris leistų atsakyti į pagrindinį šio darbo klausimą.
- Ši medžiaga atspindi šios jaunimo organizacijos pagrindines vertybes, siekius, tikslus.
- Pasirinktos dalys atspindi teiginį, jog šis jaunimo judėjimas yra paremtas binariniu lyties suvokimu.
- Pasirenkami dokumentai taip pat neblogai atspindi ir skirtingų žodynų skirtingoms bendruomenėms naudojimą. Tai yra – jaunimo programa skirta labiau vidiniam naudojimui, todėl galima lengviau aptikti specifines „skautiškas“ sąvokas, išsireiškimus – kas yra naudinga skautiškojo habitus aptikimui bei nagrinėjimui.
- Robert Baden Powell knygos ištrauka yra reikalinga tam, jog būtų galima atskleisti reikiamybę nagrinėti skirtingas skautų lingvistines bendruomenes, kadangi nepaisant to, jog skautų judėjimas turi tokius pačius vertybinius pagrindus visame pasaulyje, skirtingas tokios pačios informacijos retransliavimas skirtingomis kalbomis, sukuria įvairovę, kuri generuoja kiek skirtingas skautų veiklos praktikas. Šie duomenys yra nagrinėjami tik vienoje darbo dalyje.

- Bendras ir esminis nagrinėjamos medžiagos bruožas – tai yra diskursą įtvirtinantys tekstai.

Medžiagos problematiškumas: Lietuvos skautijos jaunimo programos (toliau- JP) dokumente yra nurodoma, jog JP yra vykdoma pagal amžiaus grupes, tačiau nėra minima, jog vyriausia grupė – Vyresnieji skautai (17-29m.) veiklą vykdo ne tik pagal amžiaus bet ir lyties faktorių. Toks informacijos nutylėjimas yra kiek problematiškas norint derinti su pasirinktu metodu, tačiau šioje vietoje gelbėja papildomas kontekstas bei šio darbo autorės asmeninė patirtis.

Metodologija

Šioje dalyje yra pristatomas metodologinis pagrindas. Yra apibrėžiama diskurso samprata, išskiriama kritinė diskurso analizė kaip tekstų/duomenų tyrimo technika. Yra pristatoma turinio analizė, kuri buvo naudojama duomenų atrankos procese.

Turinio analizės metodas yra vienas iš svarbiausių tyrimo technikų socialiniuose moksluose³⁸. Tai yra sistemingas būdas analizuoti žodinės ar vizualinės komunikacijos priemones, tokias kaip laikraščiai, dienoraščiai, laiškai, kalbos, filmai, televizijos laidos ir pan. Pasirenkama logika, atliekant turinio analizę, gali būti indukcinė arba dedukcinė. Turinio analize yra siekiama kuo objektyviau įvertinti komunikacinį turinį, todėl klasifikavimo taisyklės šioje vietoje turėtų būti ganėtinai aiškiai apibrėžiamos. Turinio analizę būtų galima skirstyti pagal tai, kas yra norima padaryti – (I) pasakyti kažką apie autorių arba šaltinį, ar (II) pasakyti kažką apie platesnį socialinį fenomeną. Turinio analizės tikslas yra aprašymas, kai yra aprašomas žinutės turinys bei spėjimas, kai matuojant svarbius žinutės bruožus, bandoma nuspėti auditorijos reakcija. Turinys yra matomas kaip tam tikra reprezentacija, todėl turi būti nagrinėjamas pasitelkiant kontekstinę informaciją, tokiu būdu šį metodą išskiriant nuo kitų analizės būdų³⁹. Šio metodo trūkumai: (i) dokumentų prieinamumas ir jų atrankos principai gali sukurti šališkumą; (ii) kodavimo schemas kūrimas ir kodavimas remiasi interpretacija ir gali sukurti šališkumą; (iii) negali pateikti paaiškinimų, kurie slypi už teksto.

Diskursas: akademinėje literatūroje nėra bendro sutarimo, ką reiškia diskursas ar kaip tiksliai jis yra tiriamas. Pati sąvoka *diskursas* yra ganėtinai populiarus ir yra naudojama daugeliu

³⁸ Klaus Krippendorff, Content Analysis: an introduction to its methodology, Sage Publications Ltd, 2004, 1.

³⁹ Ibid.

skirtingų būdu, tad gali lengvai vesti prie sumaišties, yra sunku suprasti kas tiksliai yra turima omeny vartojant šį žodį⁴⁰.

Lingvistikos srities akademikas, Teun A. van Dijk diskursą supranta kaip tam tikrą kalbos naudojimo/vartojimo formą⁴¹, socialinių mokslų daktarė Audronė Telešienė diskursą mato ir analizuoja kaip socialinio proceso vyksmą⁴². Nepaisant to, jog yra aptinkama įvairių diskurso aiškinimo bei supratimo kampų, „daugumą diskurso analizės darbų vienija bendras bruožas – jie tyrinėja ir aprašo tekstus: oficialius dokumentus, vadovėlius, interneto puslapius ar reklaminius plakatus, pokalbių transkripcijas ar posėdžių stenogramas.“⁴³. Tad galima teigti, jog diskurso vaidmuo – socialinių praktikų kūrimas. Diskurso analizė gali būti taikoma labai įvairiai, egzistuoja daug skirtingų diskurso analizės variacijų, todėl yra labai svarbu nusibrėžti ganėtinai aiškius tyrimo būdus. Išskiriamos keturios skirtingos diskurso analizės versijos⁴⁴: (I) Mikro-diskurso metodas: dėmesys telkiamas į socialinius tekstus, išsamiai tiriamas kalbos vartojimas specifiniame mikrokontekste; (II) Mezo-diskurso metodas: jautrus kalbai metodas, yra suinteresuotas rasti platesnius modelius, kuriuos būtų galima pritaikyti vietiniams kontekstams; (III) Grand Diskurso metodas: tai diskursų rinkinys, kuris gali būti susijęs su organizacine tikrove - pavydžiui konkrečios dominuojančios kalbos vartojimas specifinėje aplinkoje.; (IV) Mega Diskurso metodas: būdas nusakyti apie tam tikrą egzistuojantį didelio tipo reiškinį⁴⁵. M. Foucault siūlymu, diskursą galima nagrinėti dviem būdais: archeologiškai ir geneologiškai. Archeologinis būdas gali būti vertinamas kaip teisiogiai susijusių taisyklių, reguliuojančių konkretų diskursą, istorijos išaiškinimu. Geneaologinis būdas kreipia dėmesį į konkrečius įvykius bei galios šaltinius, kurie (su)formavo specifinę diskursinę praktiką, vienetus, visumas ir singulariumus⁴⁶.

Šiame darbe yra remiamasi ir atspiriami nuo Norman Fairclough pateikiamų diskurso apibrėžčių bei supratimo. N. Fairclough (1941) yra anglų kilmės lingvistikos profesorius

⁴⁰ Mats Alvesson ir Dan Karreman, Varieties of Discourse: On the Study of Organizations through Discourse Analysis. *Human Relations*, 53(9), (2000), 1125. <https://doi.org/10.1177/0018726700539002>

⁴¹ Teun A. Va Dijk, *Structures of Discourse and Structurews of Power*, *Annals of the International Communication Association*, 12(1), 1989, 18-59.

⁴² Audronė Telešienė, *Kritiškosios diskurso analziės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose*, *Filosofija. Sociologija*, 2, 2055. 1-6.

⁴³ Inga Vinogradnaitė, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas. Metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.

⁴⁴ Skirstymo būdas, apibrėžiamas vizualiai, pateikiamas prieduose. Žr. Priedas Nr.: 8.

⁴⁵ Mats Alvesson ir Dan Karreman, Varieties of Discourse: On the Study of Organizations through Discourse Analysis. *Human Relations*, 53(9), (2000), 1133. <https://doi.org/10.1177/0018726700539002>

⁴⁶ Ibid, 1128.

Lancaster universitete, jis yra laikomas vienu iš kritinės diskurso analizės pradininkų. Jo studijų kryptis dar vadinama į tekstą orientuota diskurso analize, t.y. kritine diskurso analize. Jis diskursą suvokia kaip būdą, reprezentuoti skirtingus pasaulio aspektus – procesus, santykius ir struktūras. Šis metodas yra laikomas teorijos ir metodologijos junginiu, kadangi ganėtinai daug svarbos turi teorinės prielaidos, kurios pačios iš savęs yra svarbios, nes yra gyvenimo socialinio konstravimo dalis. Autorius nagrinėja kaip, naudojant žodžius, yra sukuriama ir vyksta galia, todėl šiame metode kalba užima svarbiausią vaidmenį ir jai yra skiriamas ypatingas dėmesys, kadangi būtent per kalbines patirtis yra (su)kuriama galia⁴⁷. Kritinė diskurso analizė iš esmės žiūri kaip yra konstruojami socialiniai santykiai ir galia – tai yra kritinis požiūris į savaime suprantamus dalykus ir žinias⁴⁸. Žmonių socialinė realybė iš esmės yra pažini tik per tam tikras kategorijas, kuriomis mes ir apsibrėžiame šį pasaulį, tad viskas priklauso būtent nuo to, kaip mes apsibrėžiame statusus, sąvokas, vaidmenis ir pan. Taip pat verta išskirti tai, jog N. Fairclough kritinėje diskurso analizėje vieni svarbiausių aspektų yra pokytis ir transformacija⁴⁹. Tam tikro vyraujančio diskurso užčiuopimas – tai yra pamatymas tik vieno iš daugybės socialinės praktikos aspektų, kurios yra tik sutartinės prasmės kuriamos tarpusavyje.

Duomenys yra analizuojami naudojant N. Fairclough kritinės diskurso analizės vienus pirmųjų žingsnių - žodyno, gramatikos ir struktūros dekonstravimą. Tam atlikti, autorius yra pateikęs ganėtinai konkrečią, tačiau tuo pačiu ir lanksčią schema, kurią sudaro 10 klausimų/žingsnių⁵⁰. Tai yra specifinių klausimų „filtras“, per kurį galima perleisti tekstinę informacijos šaltinį. Papildomam ir tikslesniam nagrinėjamo turinio klasifikavimui, autorius pateikia formalių bruožų patikslinimą.

- Patyriminis (ang. *experiential*): didžiausias dėmesys telkiamas į turinį ir įsitikinimus.
- Santykinis (ang. *relational*): didžiausias dėmesys telkiamas į socialinius santykius, ryšius.
- Išraiškos (ang. *expressive*): didžiausias dėmesys telkiamas į subjektus bei socialines tapatybes.

Analizės įrankis yra smulkinamas į žodyno, gramatikos ir teksto struktūros elementus⁵¹.

⁴⁷ N. Fairclough, *Language and Power*, 1.

⁴⁸ Beat Estermann, *Discourse, Power and Society*, 1999, 1-2.

⁴⁹ N. Fairclough, 165.

⁵⁰ Norint susipažinti su originalu: Žr. Priedas nr. 2.

⁵¹ N. Fairclough, 110-111.

- (I) Žodyno analizei siūlomi užduoti klausimai: „Kokiomis klasifikavimo sistemomis yra remiamasi? Ar yra ideologiškai pakrautų žodžių? Ar yra naudojama per daug žodžių? Kokie idėjiškai reikšmingi ryšiai (sinonimai, antonimai, hiponimai) tarp žodžių? Ar yra eufemistinių išsireiškimų? Ar yra labai formalių arba labai neformalių žodžių? Kokios santykinės vertybės yra tarp žodžių? Kokios metaforos yra naudojamos (jeigu yra)?“⁵²
- (II) Gramatikos dalies analizei siūlomi užduoti klausimai: „Kokie yra vyraujantys procesų ir dalyvių tipai? Ar „agentūra“ (ang. agency) yra (ne)žinoma? Ar procesai yra tokie, kokie jie atrodo? Ar naudojamos nominalizacijos? Sakiniai yra aktyvūs ar pasyvūs? Vyraujantys sakiniai yra daugiau teigiami ar neigiami? Kokie režimai (deklaratyvūs, gramatiniai klausimai, imperatyvai) yra aptinkami? Ar yra naudojami tokie įvardžiai kaip mes, tu jie ir pan. (jeigu taip, kaip?)? Ar yra ekspresyvaus modalumo (Ekspresyvusis modalumas kalboje – tai vaizdiniai, garsai ir tekstūra) naudojamų kalboje bruožų? Kaip sakiniai yra sujungiami tarpusavyje? Kaip yra referuojama į informaciją už teksto ribų?“⁵³
- (III) Teksto struktūros analizei siūlomi užduoti klausimai: „Kokios didesnio mastelio struktūros yra pastebimos tekste? Ar yra būdų, kaip vienas dalyvis gali kontroliuoti kitą?“⁵⁴

Kai kurių klausimų persidengimas sąlygoja tai, jog ne visų panaudojimas yra būtinai reikalingas. Taip pat, kaip ir pats metodo autorius minėjo, klausimai ir subklausimai yra daugiau tam tikras techninis „piešinys“, padėsiantis analizės procese, o ne, kaip autorius išsireiškia, „šventasis raštas“⁵⁵, kurį reikia nuosekliai vykdyti.

1. Teorinis pagrindas

Kalbant apie teorijos panaudojimą šiame darbe, pirmiausia verta išskirti tai, jog teorijų aprėpties pločiai yra skirtingi. Remiantis Wiliam Neuman, teorijos turi tris lygmenis - mikro, mezo ir makro. Mikro lygmens teorijos leidžia pateikti išvadas apie ribotus bei mažus laiko tarpus, konkrečius skaičius žmonių. Makro lygmens teorijos paaiškina didesnius agregatus, tokius kaip socialinės institucijos, kultūrinės sistemos ir pan. Mezo lygmens teorijos sujungia

⁵² N. Fairclough, *Language and Power*, 110-111.

⁵³ N. Fairclough, *Language and Power*, 111

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ N. Fairclough, *Language and Power*, 110.

mikro ir makro lygius, kas yra teorijos apie organizacijas, socialinius judėjimus, bendruomenes⁵⁶. Šiame darbe yra nagrinėjama jaunimo organizacija, tad pasirinktos teorijos yra klasifikuojamos po mezo lygmens kategorija [tačiau, žiūrint iš kitos pusės, būtų galima manyti, jog pasitelkus mikro teoriją ir atlikus tyrimą su maža skautų grupe, gautus rezultatus ir išvadas greičiausiai, kad būtų galima priskirti ir mezo lygmeniui, nes tai yra vertybiškai stiprus judėjimas.].

Šioje dalyje yra pateikiamos teorinės gairės, kuriomis vadovaujamesi atliekant šį darbą. Yra pasirenkamos šios teorinės ašys: Pierre Bourdieu *habitus* konceptas; socialinės lyties samprata.

1.1 Pierre Bourdieu – *Habitus*

Pierre Bourdieu (1930-2002) buvo prancūzų kilmės sociologas, antropologas, filosofas-savo tyrimų lauką daugiausiai plėtęs nagrinėjant tai, kaip mes komunikuojame, kuo pasižymi mūsų socialinės interakcijos, kas ir kaip bendruomenėms (su)kuria bendrumą. Jam labai rūpėjo laisvė ir suvaržymai, o tiksliau- jų dviejų interakcijos. Tyrinėdamas šį probleminį lauką, P. Bourdieu įvedė šias sąvokas: *habitus*, laukas (angl. Field) ir kultūrinis kapitalas (ang. Cultural capital), kuriomis naudojantis konstravo ir pateikė savo teoriją bei išvadas tuo metu rūpėjusiais klausimais.

Norint suprasti šio filosofo teoriją, reikia žinoti ir suvokti kertinę sąvoką - *Habitus*. Ši sąvoka, žiūrint istoriškai, yra ganėtinai sena, siekia net Aristoteliškuosius laikus, tačiau autorius ją naudoja labai savotišku ir specifiniu būdu⁵⁷. *Habitus* jis apibrėžia kaip dispozicijų rinkinius, kurie yra įgyjami per praktinį įsitraukimą. Dispozicijų/nuostatų rinkiniai generuoja specifines praktikas, suvokimus ir požiūrius⁵⁸. *Habitus* suteikia žmonėms supratimą, kaip elgtis ir reaguoti kasdieniniame gyvenime, tad turi kūniškos prigimties bruožų. Jis *orientuoja* žmonių veiksmus ir polinkius - griežtai jų nenustatant⁵⁹. Žiūrint per *habitus* sąvokos prizmę galima pamatyti tai, kaip socialinis gyvenimas tampa vis labiau objektyvizuotas į galimybių diapazonus ir tikimybes. *Habitus* ir lyties derinimas, šiame darbe, yra pasirenkamas tikslingai, kadangi lytis yra fundamentali *habitus* dimensija. *Habitus* sąvoką galima gretinti su tendencija

⁵⁶ Paul S. Gray at al. The Research Imagination: An Introduction To Qualitative And Quantitative Methods, 2007, 1-54.

⁵⁷ Pierre Bourdieu, Language and Symbolic Power, 1982, 12.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid, 13.

ir polinkiu - tai tarsi pagrindinė žmonių socialinio gyvenimo struktūra. Priklausomai nuo to, kokiomis sąlygomis ta struktūra sudėliota (gali priklausyti nuo daug įvairiausių faktorių, tokių kaip rasė, lytis, ekonominė padėtis, geografinė padėtis ir pan.) - susiformuoja kita Pierre Bourdieu iškelta sąvoka - laukas (ang. Field). Lauką galima vertinti kaip struktūrizuotą erdvę, kurioje tarpusavio ryšius lemia išteklių ir kapitalo paskirstymas⁶⁰. Skirtinguose laukuose žmonės, vedami tam tikro specifinio habituso, pradeda kurti ir kaupti savo kultūrinį kapitalą - žinias, sugebėjimus ir pan.⁶¹. Šioje vietoje dar svarbu pastebėti ir tai, jog autorius išskiria ir simbolinį kapitalą, kurį galėtume įvardinti kaip prestižą, garbę ir pan., tačiau tai galėtų būti labiau gretinama su kultūriniu kapitalu, kadangi tokie dalykai kaip prestižas ir garbė yra jau egzistuojančio kultūrinio kapitalo rezultatas, pasekmė. Taip pat svarbu paminėti ir sąvoką - *lingvistinis habitus*, kuris yra nuostatų sudarančių tam tikrą habitus (nes jų būna daug įvairiausių) rinkinys: iš esmės tai yra specifinis žodynas, reikalingas norint suprasti ir įsitraukti į konkretų kontekstą (šeima, bendraamžių grupė, mokykla ir pan.)⁶². Kiekviename kontekste galima aptikti žodžių, kurių reikšmė ir naudojimas bus galimai kitoks, nei kitose aplinkose. Remiantis išvardintomis sąvokomis ir tokiais jų aiškinimais galima teigti, jog savitų žodžių atpažįstamumas, žinojimas, naudojamumas, galbūt net ir plėtojimas - tai ir yra lingvistinės bendruomenės su(si)kūrimas (naudojama ir dalelytė „si“, kadangi kai lingvistinė bendruomenė yra sukurta, vėliau ji pati savo viduje kuria papildomas reikšmes). Šiame darbe yra aktualūs ir svarbūs habitus bei lingvistinės bendruomenės konceptai.

1.2 Socialinė lytis

Lyties diskursas per pastaruosius keletą dešimtmečių gerokai keitėsi (pasiplėsdamas) ir nepanašu jog ši tendencija nyks. Lyties klausimas buvo ir yra aktualus pats savaime, tačiau koks aktualumo kampas bus pasirenkamas - priklausys nuo mus supančių kultūrinių aspektų. Vakarietiškoje kultūroje į lytį yra žiūrima daugiausiai per binariškumo „linzę“, išskiriant moteriškus ir vyriškus bruožus, juos pateikiant skirtingose amplitudės pusėse. Toks opoziciškumas niekada neturi neutralumo ir visada galima įžvelgti teigiamas ar neigiamas konotacines reikšmes turinčius išsireiškimus. Tokie lyčių santykiai yra problematiški, nes visuomenę suskaldo į dvi kategorijas - vyrus ir moteris. Yra aptinkama ir kitokių požiūrio taškų, kuriuose lyčių yra daugiau nei dvi. Neblogas to pavyzdys yra Amerikos čiabuviai, jų

⁶⁰ Ibid, 14.

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid, 17.

kultūroje galima aptikti tokią lytį, kuri galėtų būti apibūdinama/suvokiama kaip tiek moteriška tiek vyriška – priskiriama abiem binarinio suvokimo spektram, tačiau toks lyties aiškinimas ir supratimas atrodo problematiškas pats savaime, kadangi jo savitumas yra apibūdinamas atsispiriant nuo binarinio supratimo ir vertinimo.

Nesutarimai tarp skirtingų požiūrių į lytį dažniausiai kyla dėl to, jog žmonės arba visiškai nepaiso/atsiriboja (nuo) biologinių lyties faktorių arba yra ignoruojami sociokultūriniai faktoriai. Tokį, biologinės lyties (angl. Sex) ir socialinės lyties (angl. Gender) sąvokų atskyrimą pasiūlo Gayle Rubin, nurodydama, jog lytis yra socialiai primestas lyčių padalijimas⁶³. Ji tai pagrindžia teiginiais, jog biologinė lytis yra nulemiama chromosomų, hormonų, vidinių bei išorinių lytinių organų, o socialinė lytis yra nulemiama pagal ypatybes, kurias skirtingos visuomenės ar kultūros apibūdina kaip vyriškas ar moteriškas⁶⁴.

Socialinės lyties samprata yra itin įdomių ir plačių diskusijų objektas. Tai yra feminizmo ir sociologijos teorija apie lyčių skirtumų veikimą visuomenėse. Socialinė lytis – tai kultūrinė kategorija. Socialinės lyties sąvoka yra daug platesnė ir visapusiškesnė nei biologinė lytis. Ji neturi pastovumo ir yra nuolat kintanti. Norint suprasti valstybę ir visuomenę, bei šių dviejų tarpusavio santykį, verta pasitelkti žvilgsnį per socialinės lyties prizmę. Ji vaidina svarbią simbolinę rolę įsteigiant, palaikant ar bandant mesti iššūkį teisėtai santvarkai ar šios teisėtumui *per se*. Mokslinėje literatūroje aptinkamas ne vienas šios sąvokos apibrėžimas, tačiau jis pirmiausia yra kildinamas ir siejamas su Simone de Beauvoir knyga „Antroji lytis“, kurioje S. de Beauvoir teigia, jog moterimi nėra gimstama, ja yra tampama ir jog kūnas iš pradžių tėra tai, kas spinduliuoja subjektyvumą, tėra instrumentas, su kurio pagalba suvokiamas pasaulis⁶⁵. D. Zimmermanas ir C. Westas, teigia, jog socialinė lytis yra tam tikrų socialinių veiksmų produktas - statusas, socialinis identitetas⁶⁶. Judith Lorber antrindama, išskiria, jog lytis yra nuolat kuriama ir perkuriama per žmonių tarpusavio interakcijas⁶⁷. Bendroje diskusijoje apie socialinę lytį - kaip apie išraiškos praktiką - verta pridėti ir Judith Butler, kuri pirmiausia aptardama kas yra lytis (angl. gender)⁶⁸, prieina prie sąvokos *lyties performatyvumas*⁶⁹. J. Butler manymu, lytis, kaip žodis, turėtų būti veiksmožodis o ne

⁶³ Rubin, Gayle, *The Traffic in Women*, *Literary Theory: An Anthology*. Ed. Julie Rivkin and Michael Ryan, 2nd ed. Malden, MA: Blackwell, 2004, 770-794.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Simone de Beauvoir, *Antroji lytis*, Vilnius, prada 1996, 313.

⁶⁶ West and Zimmerman, *Doing Gender*. GENDER & SOCIETY. Vol. I No. 2. Junc, 1987, 125.

⁶⁷ Judith Lorber, *Night to His Day: The Social Construction of Gender*, *Paradoxes of Gender*, 1994, 13-15.

⁶⁸ J. Butler ją įvardina kaip stilizuotą poelgių kartojimą per tam tikrą laiką.

⁶⁹ Knygoje: *Vargas dėl lyties: Feminizmas ir tapatybės apvertimas*, 1990.

daiktavardis. Lyčių performatyvumo idėja fokusuojasi į tai, jog žmogaus tapatybė yra rezultatas nuolat besikartojančių „pasirodymų“/performansų (konkrečių veiksmų atlikimų). Tokia samprata atkreipia dėmesį į tai, jog lyties suvokimas (požiūris į ją) skiriasi nuo binarinio klasifikavimo bei fizinio kūno. Šis konceptas yra svarbus ir *queer* (ieškant lietuviško atitikmens šiam žodžiui, dažniausiai aptinkamas tiesioginis vertimo variantas yra žodis „keistas, nekonvencinis“, yra matoma tam tikra neigiama konotacija; anksčiau šis žodis turėjo menkinamąją reikšmę⁷⁰) teorijai, kuri dažniausiai sietina su mokslu ir teoretizavimu apie lytį ir seksualines praktikas, kurios nėra heteroseksualios. Kitaip tariant, gilinamasi į lytį bei seksualumą per nenormatyvinius supratimus, tokiu būdu kvestionuojant ir pačias normas.

Šiame magistro darbe, lyties performatyvumas yra tiesiogiai siejamas su socialine lytimi, kadangi per įvairius veiksmus ir išraiškas visuomenėje, t.y. performansus – yra konstruojama, kuriama savita, konkrečiam žmogui būdinga, socialinė lytis. Performanso metu, individas visuomenei siunčia signalus apie savo lytį; toks „signalizavimas“ yra suprantamas, kaip socialinis konstravimas. Tokiu supratimu taip pat yra bandoma indikuoti ir siūlyti tai, jog: jeigu socialinė lytis išties yra socialinių interakcijų bei konstravimo rezultatas, tada didėjantis skaičius žmonių, kurie savęs neidentifikuoja su viena ar kita lytimi ateinančia iš binarinio suvokimo ribų, turėtų turėti galią galiausiai daryti įtaką suvokimui, jog socialinė lytis nėra tik moteriškas ar vyriškas elgesys, išraiškos - praplėsti socialinės lyties sampratos diskursą. Toks socialinės lyties apibrėžimas atrodo panašus į Judith Butler, Judith Lorber bei Westo ir Zimmermano siūlomų supratimų derinį.

2. Skautai ir ligvistika

Šioje dalyje yra pateikiama kontekstinė medžiaga apie skautų veiklos pradžią Lietuvoje, pateikiamas jų specifiškumas ir išskirtinumas. Taip pat yra pagrindžiamas būtent lietuviškos skautų ligvistinės bendruomenės analizavimo pasirinkimas šiam darbui. Tai yra atliekama palyginant lietuviškus bei angliškus skautų vertybinius principus – priesakus, t.y. lyginant priesakų senąjį originalą bei šiandieninę aktualią lietuviškąją jų versiją.

2.1 Skautai – pradžia

Visame pasaulyje: skautų judėjimas yra vienas didžiausių, sėkmingiausių ir populiariausių jaunimo judėjimų pasaulyje, nuo pat savo gyvavimo pradžios, jis turėjo daugiau nei 500

⁷⁰ Europos lyčių lygybės institutas, *queer teorija*, <https://eige.europa.eu/lt/thesaurus/terms/1337>

milijonų narių visame pasaulyje⁷¹. Jis yra paremtas Roberto Stephensonso Smytho Baden Powello⁷² (1857-1941) asmenine gyvenimiška patirtimi bei idėjomis. Šaltiniuose galima aptikti keletą skirtingų aiškinimų, kaip atsirado šis jaunimo judėjimas: vieni jį sieja su 1908 metais, kada R. B. Powellis išleido knygą „Skautybė berniukams“⁷³, kiti skautų judėjimą kildina iš Powello ankstesnės veiklos ir daro sąsajas su 1899 m. prasidėjusiu ir iki 1902 m. trukusiu Didžiosios Britanijos karu. Tuo metu D. Britanija kariavo prieš dvi, to meto Pietų Afrikos respublikas, Oranžiją ir Transvalį, o britų įgulai vadovavo R. B. Powellis. Pulkininkas karo metu mėgo stebėti medžiojančius vaikus, kuriuos vėliau pakvietė prisijungti ir integruotis į įvairius karinius procesus. Vaikai atliko įvairius priešų bei laukų stebėjimus, perdavinėdavo karo lauko žinutes, suteikdavo sanitarinę pagalbą. Grįžęs po karo, pulkininkas, taikant panašų organizacinį principą, suorganizuoti pirmąją skautų stovyklą, kurioje dalyvavo apie dvidešimt berniukų. Stovykla vyko Brownsee salose, 1907 metais⁷⁴. Kiek vėliau, po metų, R. B. Powell aprašė minėtąją stovyklą ir publikavo knygą „Skautybė berniukams“, kurią būtų galima laikyti skautybės visame pasaulyje katalizatoriumi. Knygoje yra kalbama apie esminius skautų judėjimo principus: priesakus, žodžius, atributiką, skautų darbus ir pareigas; yra pateikiama istorijų apie kvapią gniaužiančius nuotykius, berniukų žygdarbius ir laukinį gamtos pasaulį⁷⁵. Prie knygos populiarumo prisidėjo ir paties R. B. Powell asmenybė, D. Britanijoje žmonės jį brangino ir garbino dėl jo sėkmingų karo žygių bei veiksmų Pietų Afrikoje. Visai netrukus, vos po kelerių metų, įskautų veiklą panoro ir merginos/moterys – skaučių judėjimo lydere tapo Roberto Baden Powello sesė – Agnes.

Lietuvoje: skautai yra apibūdinami kaip „savanoriškas nepolitinis jaunų žmonių ugdymo judėjimas, atviras visiems, nesvarbu, kokia kilmė, rasė, religija ar lytis [...]“⁷⁶, o skautavimo Lietuvoje pradžia yra siejama su 1918 metų spalio 1-ąją dieną, kai Petras Jurgėla - Jugelevičius įkūrė pirmąjį skautų vienetą Vilniuje, Vytauto gimnazijoje (tai yra oficialioji data, kada yra minimas lietuviškosios skautijos gimtadienis, tačiau aptinkama šaltinių, kuriuose yra nurodoma lapkričio 1-oji diena.). Atskirai minėtina merginų/moterų skaučių Lietuvoje veiklos pradžia, kuri yra fiksuojama 1923 metais. Žiūrint chronologiškai, taip pat verta išskirti 1930 m. spalio 1-ąją dieną, kai buvo paskelbtas įstatymas, kuriuo remiantis Lietuvos skautai perėjo

⁷¹ Scouts.org, The Story of Scouting, <https://www.scout.org/scout-history>

⁷² Toliau darbe įvardinamas R. B. Powell arba Robert Baden Powell.

⁷³ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Boy Scouts". Encyclopedia Britannica, 18 Feb. 2020, < <https://www.britannica.com/topic/Boy-Scouts> > [Žiūrėta: 2020-12-19].

⁷⁴ Juruskautai.lt, Robertas Stephensonas Smythas Baden-Powell'is, <http://www.juruskautai.lt/skautu-ikurejas/>

⁷⁵ Skautybė berniukams, Baltos lankos < <https://www.baltoslankos.lt/skaitybe-berniukams> > [Žiūrėta: 2020-12-19].

⁷⁶ LS įstatai, 2018, 3.

LR Švietimo ministerijos globon. Organizacijos šefu (vadovu) tapo LR prezidentas A. Smetona, tačiau po dešimties metų – 1940-ųjų liepos 18 dieną, skautai buvo panaikinti. Didelė dalis vadovų buvo suimti ir uždaryti kalėjimuose, ištremti⁷⁷. Skautų veiklai Lietuvoje atsikurti prireikia beveik penkiasdešimties metų – galiausiai 1989 metais įvyksta atkuriamasis suvažiavimas Vilniuje. Atsikūrimui daug įtakos turėjo išeivijos veikla okupacijos metais, kada itin aktyviai veikė lietuviai skautai JAV, Kanadoje, Australijoje, Anglijoje bei P. Amerikoje. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, daug įtakos atsikūrimui turėjo Feliksas Šakalys. 1995 metų rugsėjo 15 dieną yra įkuriama, šiai dienai didžiausia esanti skautų organizacija Lietuvoje, Lietuvos skautija, o vos po keletos metų ji tampa ir pasaulio skautų judėjimo organizacijos (WOSM) visateise nare. Šiai organizacijai gali priklausyti tik viena šalyje veikianti skautiška organizacija. Tačiau, dėl kilusių vidinių konfliktų tarp skautų, kelias iki narystės nebuvo labai paprastas ar greitas. Tapti šios tarptautinės organizacijos nare Lietuvos skautai norėjo dar 1992-aisiais, kada buvo pateiktas prašymas, tačiau dėl vykusio nesklandaus balsavimo paštu, sprendimas buvo atidėtas. Tik vėliau, 1995-aisiais, susikūrus naujai organizacijai *Lietuvos skautija*, procesas buvo paspartintas ir galiausiai, 1997-ųjų liepos 25 dieną LS buvo patvirtinta kaip oficiali organizacija - narė. 2018 metų duomenimis, šioje organizacijoje yra daugiau nei 4000 narių⁷⁸. Ši organizacija yra apibūdinama kaip visuomeninė, nepolitinė, laisvanoriška organizacija, veikianti pagal įstatuose suformuotus tikslus, principus ir metodą.

2018 metais, surengiant Jubiliejinę stovyklą, buvo paminėtas skautų veiklos Lietuvoje šimtmetis. Šis jaunimo judėjimas yra ypatingas ne tik savo ištis dideliu narių skaičiumi, tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje, tačiau ir ilgaamžiškumu. Nuo pirmosios skautų stovyklos praėjus daugiau nei šimtui metų, šiai dienai mes vis dar turime tvirtus pamatus laikantį ir augantį jaunimo judėjimą.

2.2 Skautų principai ir lingvistika

Šiam darbui yra svarbi skautų priesakų kilmė, kadangi priesakai yra vienas konkrečiausių, aiškiausių ir geriausiai žinomų skautišκών vertybinių pagrindų, kuriais turi remtis kiekvienas skautas. Skautų priesakai yra viena iš kertinių šio judėjimo idėjinių dalių, vienas svarbiausių, skirtingų šalių skautus, vienijančių faktorių.

⁷⁷ Skautai.lt, Kaip, kur ir kada gimė skautų judėjimas? Istorija, <https://skautai.lt/istorija>

⁷⁸ Gabrielė Grinkaitė, *Skautams Lietuvoje – 100 metų. Ką per šį laiką davė valstybei?*, 15 min, 2018 kovo 18 d., žiūrėta 2021 m. gruodžio 21 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/skautams-lietuvoje-100-metu-ka-per-si-laika-jie-dave-valstybei-56-940716>

Skautybės idėja pasaulyje išpopuliarėjo ir paplito po knygos „Skautybė berniukams“, kurioje pirmiausia ir pasirodė skautų priesakai, išleidimo. Šios knygos originalo kalba - anglų kalba. Žiūrint iš judėjimo vienybės perspektyvos, šioje vietoje anglakalbėms tautoms, ties turinio supratimu ir interpretavimu, problemų kilti neturėtų (neturėtų, kalbant bendrąja prasme, tačiau galima būtų išvelgti žodžių konotacinių reikšmių variacijų, priklausančių nuo šalies kultūros, pavyzdžiui Didžioji Britanija ir Australija), tačiau kitoms, taip pat palaipsniui prisijungiančioms prie šio jaunimo judėjimo, - situacija, žiūrint iš lingvistinės pusės, tampa ne tokia aiški. Turima omenyje, jog idėjas ir taisykles, norint pritaikyti konkrečiai šaliai, turinį reikia išversti į kitą kalbą.

Lietuvių kalbos atveju - išverčiant priesakus⁷⁹ - (čia norėtųsi stipriai akcentuoti žodžio priesakai naudojimą, kadangi originalioje R. B. Powell knygoje- šios elgesio normos, taisyklės yra įvardinamos kaip įstatymai (ang. Laws)) dalinai pasikeitė jų reikšmė. Pavyzdžiui: yra atsisakoma tokių žodžių kaip: socialinė klasė, gyvūnai, švilpavimas; pridedami žodžiai: riteriškumas, kuklumas, tėvai, blaivumas, skaistumas, mandagumas. Taip pat pastebima, jog įvyko ir teksto struktūros pokytis: buvo pakeistas jų kiekis⁸⁰ - iš 9 pavirto į 10. Žiūrint iš struktūrinės pusės, yra matomas akivaizdus pokytis priesakų paaiškinime: lietuviškoje jų versijoje [LS organizacijoje] papildomo išaiškinimo, paprastai pateikiamo po kiekvieno priesako, aptinkama nėra (nors čia verta pastebėti, jog kai kurios kitos lietuviškos skautų organizacijos išaiškinimus pateikia, tad šių principų lietuviškų variantų variacijų tikrai yra), priešingai nei originaliajame skautų priesakų variante.

Įdomi atkreipti dėmesį į tai, jog nors originalusis turinys buvo skirtas berniukams, kas yra aiškiai nurodoma knygos pavadinimu, visgi Robertas Baden Powellis šios knygos pabaigoje pateikė komentarą apie tuometines skautavimo galimybes merginoms/moterims: (pateikiamas vertimas) „Merginoms, kurios domisi švietimu, ši schema gali pasiūlyti vertingus mokymus. [...] Skautų stovyklos gali būti naudingos augančiai tiek merginų tiek vaikinių kartai“⁸¹, aiškiai atkreipdamas dėmesį į tai, jog joms turėtų būti pritaikyta tokia pati schema (įskaitant ir principus, į kuriuos įeina ir priesakai), tad papildomų žodžių naudojimas iš esmės būtų nukrypimas nuo schemos – kas ir yra matoma šiandieniniame lietuviškų skautų priesakų variante. Priesakai ir lytis plačiau nagrinėjami trečiojoje bei ketvirtojoje darbo dalyse.

⁷⁹ LS įstatai: 5.3 ir 5.4 dalys.

⁸⁰ Detalesnė originalo informacija pateikiama prieduose. Žr. Priedas Nr. 1.

⁸¹ R. B. Powell, *Scouting for Boys*, 305.

Vertinant visa tai, situacija tampa kiek paradoksali. Iš vienos pusės žiūrint, skautybės idėja ir principai visose šalyse, kur šis jaunimo judėjimas egzistuoja, yra tokie patys, kadangi yra grindžiami vieno ir to paties žmogaus išsakytomis mintimis, patirtimis ir idėjomis – t.y. turi vieną ir tą patį šaltinį, tačiau išverčiant tekstą į kitą kalbą, dalis reikšmės galimai pasimeta, o dalis yra pridedama. Papildoma reikšmė priklauso nuo konkrečios kalbos, kadangi tokią pačią faktinę reikšmę turinys žodžiai gali turėti skirtingas konotacijas - šioje vietoje vėl automatiškai sugrįžtama prie habitus koncepto.

Remiantis tokiomis prielaidomis, yra galimas net ir skautybės vienybės visame pasaulyje kvestionavimas. Galimai, toks skirtingų lingvistinių bendruomenių susiformavimas sąlygoja šiek tiek skirtingas skautavimo praktikas skirtingose šalyse. Atsiranda ir formuojasi atskiros skautų lingvistinės bendruomenės, kurias sieja tas pats idėjinis laukas. Tokia išvada galimai bent iš dalies paaiškina, kodėl lyties klausimu [skautų judėjime] vienuose regionuose yra diskutuojama sparčiau, o kitose lėčiau. Turimas vienodas vertybių šaltinis, nereiškia visiškos vienybės ir universalių panašumų, todėl norint susidaryti tikslų vaizdinį/profilį, kuris atspindėtų realybę, reikia nagrinėti konkrečios šalies skautų organizaciją/as. Geografija visada turėjo ir turi įtakos tam, kaip lytis yra suvokiama, formuojama, išreiškiama, todėl ją galima laikyti svarbiu faktoriumi⁸². Šis, geografinis aspektas, galėtų būti laikomas dar vienu, papildomu, argumentu tam, jog lytis yra socialiai konstruojamas dalykas⁸³. Žinoma, visada galima bandyti žvelgti ir iš kitos pusės - tarkim per klasifikavimą į panašumų turinčius, geografinius regionus (pavyzdžiui skautų bruožų rinkinys būdingas Baltijos šalių skautams ar postsovietinės erdvės skautų analizė), tačiau kuo didesnis mastelis, tuo daugiau netikslumų bus išvadose⁸⁴.

Kalbos skirtumai yra reikšmingas faktorius, turintis nemažai įtakos, todėl, norint gauti kuo tikslesnes išvadas, yra prasminga nagrinėti konkrečia kalba kalbančia skautų bendruomenę – kas ir yra daroma šiame darbe.

3. Lietuvos skautų ypatybės

Šioje dalyje pirmiausia yra aptariama Lietuvos skautijos savitas habitus, yra pateikiami konkretūs vartojamų žodžių pavyzdžiai, pateikiami jų išaiškinimai. Šis žingsnis yra reikalingas

⁸² Doreen Massey, *Space place and gender*, 1994, 177-178.

⁸³ *Ibid*, 178.

⁸⁴ Čia svarbu akcentuoti, jog yra kalbama apie labai konkrečius metodologinius rėmus, tad galbūt pasirinktas kitoks rėmas būtų tinkamesnis platesnio mastelio analizėms atlikti.

norint parodyti skautų, kaip atskiros ir savitos lingvistinės bendruomenės, egzistavimą. Toliau yra nagrinėjama Lietuvos skautijos lingvistinė bendruomenė, yra sudaromas šios bendruomenės aprašymas. Pateikiamos įžvalgos apie:

(a) žodyną: šioje dalyje pasitelkiama stratifikuota (iš jau egzistuojančių subgrupių) turinio atranka, tokiu būdu yra aptinkama iš *apačios į viršų* einanti hierarchinė struktūra ir jos principai, kurie yra pagrindas skautiškojo diskurso formavimui ir (re)produkavimui.

(b) gramatiką: išskiriamas ekspresyvusis modalumas, nominalizacijos, įvardinama *agentūra* (ang. agency) bei duomenyse vyraujantys režimai.

(c) teksto struktūras: aptariamoms [duomenyse esančios] skirtingų mastelių struktūros bei būdai, kaip vienas dalyvis (ne)gali daryti įtaką/os kitam.

3.1 Lingvistinis habitus

Pierre Bourdieu išplėtotas teorinis žvilgsnis per habitus bei lingvistinio habitus konceptus, skautų nagrinėjime yra naudingas, kadangi leidžia aptikti šio jaunimo judėjimo, ganėtinai savotiškas, elgesio bei kalbėjimo praktikas. Verta išskirti, jog šios praktikos yra pasireiškiančios dažniausiai tik tam tikroje specifinėje aplinkoje, pavyzdžiui skautų stovyklose, renginiuose, kitokiuose fiziniuose skautų susibūrimuose, socialinių tinklų erdvėse ir pan.

Lietuvos skautija, kaip bendruomenė, turi tik sau būdingą habitus bei lingvistinį habitus. Tai pasireiškia per vartojamų žodžių bei veiksnių praktikas. Apie skirtingų habitusų egzistavimą kitose lietuviškose skautų organizacijose, į kurias šiame darbe detalčiau žvelgiama nėra, būtų galima pasakyti tą patį. Lietuviškos skautų organizacijos neturi vieno, visiškai universalaus, habituso, kadangi jų žodynai yra šiek tiek skirtingi. Kaip pavyzdžiui skautiškų skarelių pavadinimai bei spalvos labai varijuoja, jos gali būti turinčios labai skirtingas reikšmes⁸⁵, todėl esti ganėtinai daug įvairiausių skautų lingvistinių bendruomenių. Toliau yra išvardinami keli, tokių žodžių bei praktiškų, pavyzdžiai egzistuojantys LS⁸⁶.

Kairėje pusėje yra pateikiamai *skautiški* žodžiai ir pavadinimai, o kairėje- tų žodžių paaiškinimai, „vertimai“.

⁸⁵ LRT, 10-12, „Kaip jaunąją kartą ugdo Lietuvos skautai?“, Tinklaidės įrašas, 25:00 – 28:20, 2020 m. rugsėjo mėn., <https://open.spotify.com/episode/21qvx4stJQzrv7cB9dxulE?si=oVFq-417TcGAFBkDCHO8A>

⁸⁶ Pavyzdžiai yra pateikiami su papildomu reikšmės paaiškinimu.

Vilkai, Bebrai, Ūdros, Vyšnios, Paukštytės	Patyrimo programų dalyvių (iki 17 m.) pavadinimai
Kaklaraištis	Skautiška skarelė
Saliutas/ai, Saliutavimas ⁸⁷	Fizinis veiksmas su rankos pakėlimu bei pirštų suformavimu specifiniu būdu ⁸⁸ . Jis atspindi rodomą pagarbą, jos atidavimą.
Gilvelis, Gilvelio kursai (Šaltiniuose dar įvardinami kaip „Medinių kauliukų kursai“)	Tarptautiniai kursai vyresniems skautams
Gintarės, Budžiai, Vyčiai, Vyr. Skautės	Vyriausios amžiaus grupės (organizuojamos pagal biologinę lytį) narių pavadinimai
Laivo denis	Skautiškų rikiuočių vieta. Terminas naudojamas tik jūrų skautų bendruomenėje
Skiltys, Laivai, Valtys, Gaujos	Žmonių grupių organizavimo vienetai ⁸⁹
Sesė, Brolis	Dažnai naudojamas kaip kreipinys ar nurodymas į kitą skautą ar skautę.
Akela, Rakša	Draugininkas ir jo pavaduotojas – tai žmonių grupių organizavimo vienetuose esančios pareigybės

Jau esamą skautų habitus būtų galima skaidyti ir konkretizuoti į anksčiau minėtus, P. Bourdieu išskirtus, galimybių diapazonus ir tikimybes. Jos dažniausiai yra tiesiogiai sietinos su organizacijos nario amžiumi ir turimu patyrimo laipsniu (dažnu atveju nuo amžiaus ir priklauso patyrimo laipsnis, tarpusavio koreliacija) - kaip ir nurodyta JP programoje: „*JP gairės yra pritaikytos kiekvienai amžiaus grupei pagal to amžiaus jauniems žmonėms būdingą brandą bei pasirengimą įsipareigojimams ir atsakomybei*”⁹⁰.

Kartu su skautų habitus kuriančiais ir formuojančiais žodžiais bei išsireiškimais, būtų prasminga aptarti ir kitokią reikšmių sistemą, kuri nebuvo įtraukta į pagrindinius duomenis (nei

⁸⁷ Dar yra klasifikuojami į didžiuosius ir mažuosius, priklausomai nuo vietos bei įvykių.

⁸⁸ Saliuto pavyzdys- Žr. Priedas nr. 3.

⁸⁹ Galima būtų sulyginti su klasių vienetais mokykloje.

⁹⁰ LS Jaunimo programa, gairės vadovui, 12.

įstatuose nei jaunimo programoje apie tai neužsimenama, tačiau skautavimo praktikoje yra naudojama). Jiems aptikti reikėjo papildomos paieškos. Tai yra *skautiškų kelionės (kelio) ženklų* bei *švilpesių* sistemos, kurios manau taip pat, prisideda formuojant ir palaikant skautų habitus. Skautiški kelionės (kelio) ženklai⁹¹ – tai sutartinė ženklų sistema, naudojama įvairiuose žygiuose, miške, stovyklose – jų tikslas yra perteikti svarbias informacines žinutes kitiems skautams. Tokios žinutės dažniausiai būna piešiamos ar sudėliojamos ant žemės, naudojantis gamtiniais ištekliais, pavyzdžiui šakomis ar konkorėžiais. Kita reikšmių sistema yra švilpesiai⁹², kuri yra “[...] greičiausias būdas atkreipti stovyklautojų dėmesį. [...] Išgirdus švilpuką reikia mesti visus kitus darbus ir vykdyti duotą komandą.⁹³”. Tiek švilpesiai tiek kelio ženklai yra skautams būdingas komunikacijos būdas, aktas, sufleruojantis apie tik šiai bendruomenei būdingas specifines komunikavimo praktikas.

Kiekviena jaunimo programos dalis turi tam tikras gaires ir numatytus tikslus, jiems apibūdinti ir įgyvendinti yra naudojamas konkretus žodynas. Derinant P. Bourdieu teorinius pastebėjimus ir tokį skautų veiklos organizavimo principą, būtų galima manyti, jog kiekvienos amžiaus grupės jaunimo programa turi po dar vieną atskirą savitą lingvistinį habitus. Dalyvavimas skirtingose jaunimo programose – tai tarsi skautiško kultūrinio kapitalo kaupimas (kadangi yra kaupiami skirtingi lingvistiniai habitusai).

3.2 Aprašymas

a. Žodynas

Yra aptinkami idėjiškai reikšmingi ryšiai tarp žodžių: tai pasireiškia per žodžio skautai, kuris būtų klasifikuojamas kaip hiperonimas, o žodžiai vilkai, bebrai, vyšnios ir t.t. – kaip hiponimai. Tai yra – visi hiponimai, turėdami tam tikrus savitumus, yra dalis pagrindinio hiperonimo: visi vilkai, bebrai ir vyšnios yra skautai, bet ne visi skautai yra vilkai, bebrai ir vyšnios. Nagrinėjamoje medžiagoje yra pastebima daug klasifikavimo sistemų. Pirmiausia verta pradėti nuo to, jog konkretaus žodyno parinktis atsispiria nuo prieš tai aptartojo bendro skautų *habitus*, kuriam „priklauso“ visi organizacijos nariai. Egzistuoja tam tikra žodžių bazė, su kuria per tam tikrą laiką ir veiklas susipažina kiekvienas skautas. Geras to pavyzdys būtų 10

⁹¹ Jų pavyzdžius galima rasti prieduose. Žr: Priedas nr. 6.

⁹² Jų pavyzdžius galima rasti prieduose. Žr: Priedas nr. 7.

⁹³ Urtė Alksninytė, „Stovyklautojo knyga patyrusiems skautams“ 2016 liepa, <https://mano.skautai.lt/uploads/media/3045/stovyklautojo-knyga.pdf>, 54.

⁹⁴ skautų priesakų, kuriais turi remtis kiekvienas skautas. Šioje, elgesio taisyklių ir normų, sistemoje galima įžvelgti ne vieną išorinę schemą. Kalbama yra apie jau egzistuojančius diskursus, į kuriuos yra referuojama pačiuose priesakuose. Vienas pirmųjų ir veikiausiai ryškiausių, į konkrečius diskursus referuojančių sakinių, yra priesakas nr. 2 „Skautas ištikimas Dievui ir Tėvynei“⁹⁵. Iš to išskaitytina, jog jeigu žmogus nori būti TIKRU skautu, jis turi tikėti Dievu ir netgi būti jam ištikimas. Akivaizdu, jog skautiškas diskursas yra tiesiogiai sietinas su religiniu diskursu, jie yra persipynę⁹⁶.

Toliau, labai svarbų faktorių žodyno klasifikavime turi skauto amžius, kadangi konkretaus žodyno vartojimas bei prieiga prie jo, priklauso būtent nuo to, kurioje amžiaus grupėje esama⁹⁷. Taip pat įdomu pastebėti, jog skirtingų amžiaus grupių pavadinimai jau iš savęs automatiškai sufleruoja apie egzistuojančią tam tikrą hierarchinę sistemą (santykines vertybės tarp žodžių): (1) Jaunesnieji skautai, (2) Skautai, (3) Patyrę skautai ir galiausiai kiek vėliau, JP tekste, atsirandantys⁹⁸ (4) Vyresnieji skautai. Skautijos įstatuose, toks perėjimas iš vienos amžiaus grupės į kitą, yra įvardinamas kaip *progresyvi ugdymo sistema*, tačiau kritiškai žiūrint, galima pastebėti, jog progresuoti galima tik tiek, kiek leidžia „skautiškas diskursas“, t.y. egzistuoja ribotas progresas.

Pirmojoje grupėje, kurioje yra jauniausi (nuo 6 iki 10 metų) ir mažiausiai patirties turintys būsiami (būsiami, kadangi šioje amžiaus grupėje esantis žmogus gali būti ne skautas; faktiškai skautu yra tampama tada, kai yra duodamas įžodis ir yra gaunamas skautiškas kaklaraištis) ir esami skautai, turimas žodynas klasifikuotinas kaip paprastesnis, įvedantysis į skautiškąją veiklą. Daug įtakos turi simbolika, yra pasitelkiamos įvairios legendos⁹⁹, fikciniai pasakojimai, mokymasis per žaidimus. Stipriai akcentuojamas vyresniųjų skautų autoritetas, rodomo pavyzdžio sekinumas, klusnumas. Čia galima užčiuopti tai, jog yra mokoma gerbti sistemą. Vyresnieji skautai yra stipriai išaukštinami, tai ypatingai atsispindi iš JP pateikiamoje *Vakaro įgūdžio* programos 4-ajame lygmenyje: „4. Galiu pakalbinti vyresnius skautus, sužinoti naują dainą/žaidimą ir išmokyti savo skilties narius.“¹⁰⁰ – pabendravimas su vyresnio amžiaus skautu yra pateikiamas kaip tikslas, išbandymas, savaimė geras ir siektinas dalykas. Kas manau

⁹⁴ Dešimt pagrindinių, tačiau yra išskiriamas ir vienas „geležinis“

⁹⁵ Analogiškai iš skaučių priesakuose: „Skautė ištikima Dievui ir Tėvynei“, LS įstatai, 7.

⁹⁶ Verta pastebėti, jog, skautai Lietuvoje dažniausiai dalyvauja katalikiškose religinėse apeigose.

⁹⁷ Pavyzdys tokio žodyno klasifikavimo, Žr. Priedas nr. 4.

⁹⁸ Yra išskiriama jog vėliau, kadangi JP 1.1 lentelėje, pristatančioje skautiškus metodus naudojamus skirtingose programose, nėra Vyresniųjų skautų kategorijos, yra pateikiamos tik trys amžiaus grupės.

⁹⁹ JP, 6.

¹⁰⁰ JP, 99.

vėliau prisideda prie noro, priklausyti tai vyreniųjų grupei. Po truputėlį pradamas formuoti „būti kaip jie“ mąstymas. Šios programos narių fizinis skiriamasis ženklas yra geltona arba žydra skautiška skarelė – kaklaraištis (čia verta pastebėti, jog pateikiami pavyzdžiai yra tik iš sausumo ir jūrų skautų).

Šaltinis: Lietuvos skautija, kaklaraiščiai, <https://parduotuve.skautai.lt/produktokategorija/kaklaraisciai/>

Antroji grupė – skautai (nuo 10 iki 14 metų), kurių fizinis skiriamasis ženklas yra oranžinis arba mėlynas su baltais dryželiais kaklaraištis (vizualizacija pateikiama žemiau) – joje yra pastebima žodyno kaita, mažiau akcentuojami žaidimai ir pasakojimai, mažėja vaizduotės svarba. Įvairios veiklos, tad tuo pačiu ir naudojamas žodynas, keliasi į socialinį lygmenį, daugiau dėmesio skiriama bendruomeniškumui, ugdomas pareigos bei atsakomybės jausmas. Panašu, jog žodynas po truputį įgauna būtinumo/prievolės elementų. Duotas skauto įžodis yra netgi prilyginamas kodeksui – „Įžodis tampa tvirtu ir pozityviu gyvenimo kodeksu“¹⁰¹. Oficialiai atsiranda pereiga savo elgesį kontroliuoti pagal skautų priesakus, kurie yra lytiškai segreguojami – skautams ir skautėms. Nuo čia galima pradėti išvelgti tam tikrų vertybių ir elgesio priskirtinumą pagal žmogaus biologinę lytį, pavyzdžiui:

5) skautas mandagus ir riteriškas;

5) skautė mandagi ir kukli;

Šaltinis: JP, 8.

Atsiradusi lytinė perskyra automatiškai sufleruoja apie konkrečias elgesio išraiškas, kurių yra tikimasi bei sukuria tam tikrus išraiškos ribotumus ir socialinius lūkesčius, kurie pereina ir į

¹⁰¹ JP, 6.

fizinę kontrolę. Žiūrint iš J. Butler teorinės perspektyvos, būtų galima teigti, jog yra ribojamas, kontroliuojamas lyties performatyvumas – pateikiamos dvi binarinės perspektyvos, kuriomis remiantis, yra konstruojamos tik moteriška bei vyriška socialinės lytys. Kalbant apie priesakus, taip pat verta išskirti, jog tiek skautų, tiek patyrusių skautų amžiaus grupėse yra priesakų pasikartojamumas, kas N. Fairclough metodinių rėmų aspektu, būtų matomas kaip naudojimas per daug žodžių (ang. overwording), tačiau toks informacijos persidengimas traktuotinas kaip formalumas. Priesakuose yra aptinkama ir metaforų, pavyzdžiui šeštasis priesakas – „Skautas/ė gamtos draugas“. Toks metaforos panaudojimas galėtų būti suprantamas kaip būdas tiesiogiai nurodyti, jog gamtoje negalima šiukšlinti, gamtą reikia tausoti ir saugoti - „*palikti gražesnę nei radai*¹⁰²“, draugauti su ja. Anot George Lakoff ir Mark Johnson, metaforos turėtų būti suvokiamos kaip metaforiniai konceptai, kadangi pasak jų, metaforos yra ne tik žodžiai, tai veikiau yra žmogaus mąstymo procesas; metaforos esmė yra vienos rūšies dalyko supratimas ir išgyvenimas per kalbėjimą apie kitą dalyką¹⁰³. Lygiai taip pat būtų galima suprasti, kad gamtos tausojimas ir priežiūra yra tarsi draugystė, kas taip pat galėtų būti matomas kaip mąstymo būdas, procesas. Tokiu išsireiškimu yra norima užtikrinti, jog skautai ne tik nešiukšlins gamtoje bet ir norės sukurti bei palaikyti kažkokį ryšį su ja.

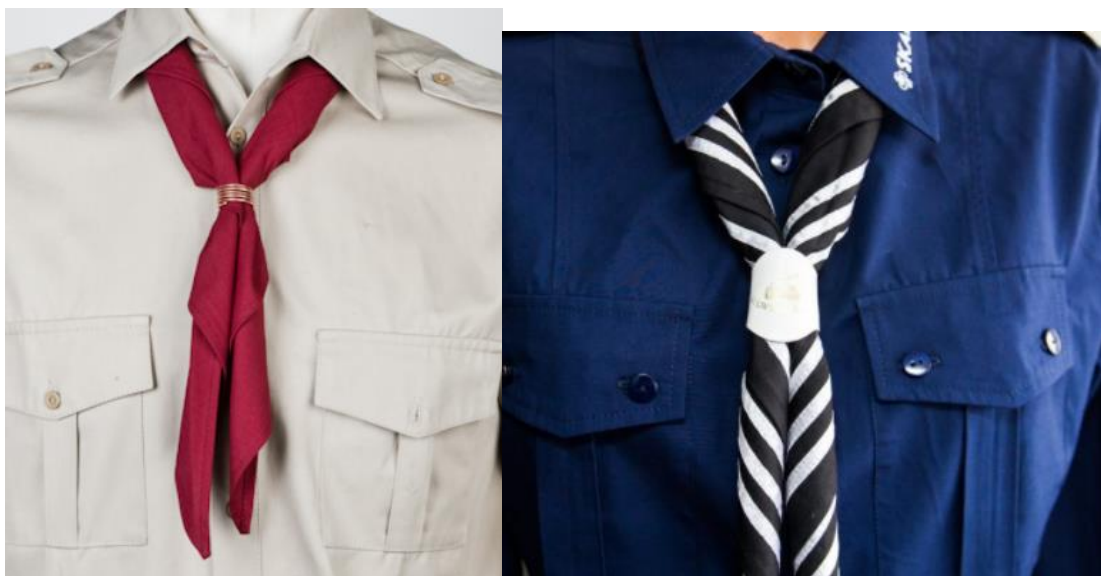

Šaltinis: Lietuvos skautija, kaklaraiščiai, <https://parduotuve.skautai.lt/produktokategorija/kaklaraisciai/>

¹⁰² Populiarus skautų posakis dažnai naudojamas stovyklose, o ypatingai stovyklos pabaigoje.

¹⁰³ George Lakoff ir Mark Johnson, *Metaphors We Live By*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1980, 1-6.

Trečiojoje grupėje – patyrę skautai (nuo 14 iki 18 metų) – dėmesys yra telkiamas į savarankiškumą, pagalbą bendruomenei, nuotykių ieškojimą, naujų veiklų išbandymą. Didžioji dalis veiklos galėtų būti klasifikuojama kaip fiziniai veiksmai specifinėse aplinkose, pavyzdžiui žygiai, stovyklos, išvykos ir pan., kas taip pat daro įtaką ir žodyno savitumui. Šioje grupėje esantiems nariams, priesakai yra pateikiami kaip turinys, kuris „perteikia visas žmogiškąsias vertybes¹⁰⁴“. Iš to galima išskaityti, jog skautavimas yra laikomas geru ir teigiamu dalyku savaime. Buvimas patyrusiu skautu yra klasifikuojamas kaip „įsipareigojimas visam gyvenimui¹⁰⁵“. Šios programos narių fizinis skiriamasis ženklas yra bordo arba juodos su baltais dryželiais spalvos kaklaraištis.

Šaltinis: Lietuvos skautija, kaklaraiščiai, <https://parduotuve.skautai.lt/produktokategorija/kaklaraisciai/>

Ketvirtoji grupė – vyresnieji skautai (nuo 18¹⁰⁶ iki 29 metų) – tai grupė apie kurią informacijos nagrinėjamuose šaltiniuose beveik nėra. JP dokumente, ši programa yra aprašoma tik taip: „Vyresniųjų skautų amžiaus grupės programa tradiciškai yra slapta ir saugoma vyresniųjų skaučių bei skautų vyčių būreliuose ir draugovėse.¹⁰⁷“. Įstatuose ji yra tiesiog įvardinama. Šioje vietoje, norint suprasti daugiau apie šią skautų amžiaus grupę, reikia pasitelkti kiek platesnę kontekstinę informaciją, nes turimų duomenų neužtenka. Šios amžiaus grupės veikla, kaip ir visų prieš tai minėtų grupių, turi tam tikrus skiriamuosius ženklus – t.y.

¹⁰⁴ JP, 6.

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Pastebimas neatitikimas šaltiniuose, kadangi įstatuose nurodoma, jog nuo 18 metų, o JP – nuo 17 metų.

¹⁰⁷ JP, 12.

skautiškus kaklaraiščius, ženkliukus ir pan. Šioje grupėje jie yra: tamsiai mėlyna skarelė (jūrų skaučių – gintarių - su gintariuku kampe), violetinės spalvos skarelė bei tamsiai mėlynos spalvos *šlipsas*¹⁰⁸. Tai yra fiziniai objektai, kurie yra matomi visų aplinkui, todėl beveik visiems skautams žinomi ir atpažįstami. Vyr. skaučių ir vyr. skautų būreliai bei draugovės savo jaunimo programas visiems kitiems organizacijos nariams reprezentuoja pirmiausia tuo, jog narius priima į veiklą (pakviečia prisijungti) pagal biologinės lyties faktorių, priešingai nei prieš tai aptartose grupėse – narystė nėra lytiškai mišri. Draugovėse gali būti tik moterys, o būreliuose – tik vyrai. Toks binarinis skirstymas yra grindžiamas žmogaus biologinėmis savybėmis, tad darosi kiek aiškiau, jog vyrauja labai konkretūs elgesio galimybių diapazonai ir tikimybės.

Sausumos skautų vyr. skautų amžiaus grupės kaklaraiščiai.

Šaltiniai: Lietuvos skautija, kaklaraiščiai, <https://parduotuve.skautai.lt/produktokategorija/kaklaraisciai/>.

Faktorius, jog ši programa yra slapta ir informacija yra gaunama tik į ją patekus, galimai tik dar papildomai motyvuoja jaunesnius skautus, kopiančius progresyvosios programos laipteliais, norėti patekti į šias uždaras grupes. Visi išvardinti faktoriai galimai sąlygoja tik dar siauresnių, specifiskesnių skautiškujų diskursų vystymą ir palaikymą, tačiau šiuo atveju jis yra stipriau derinamas su binariu lyties suvokimu, yra tiesioginė priklausomybė. Fizinis vyriausiųjų skautų atskyrimas į dvi kategorijas, tik dar labiau pabrėžia skirtingus lūkesčius kalbėsenai, elgesiui, išvaizdai. Nepanašu, jog būtų (su)kurima erdvė lyties performatyvumui.

Visa skautų jaunimo programa yra sukurta taip, jog keltų smalsumą bei norą įgauti vis daugiau žinių ir skirtingų įgūdžių, tad elementaru, jog jaunesni skautai, matydami vyr. skautų

¹⁰⁸ Kaklaraištis, tačiau ne skautų žodyno įprastine prasme, o tiesiogine.

ir skaučių grupavimo pavyzdį, automatiškai normalizuos binarinį požiūrį, kuriuo yra akivaizdžiai remiamasi, formuojant vyresniųjų skautų grupių slaptas veiklos praktikas. Yra užsidaroma į riboto lyties suvokimo rėmus, visiškai nepaliekant vietos kitokiam lyties performatyvui, negu yra numatyta *skautiškajame diskurse*. Galima prieiti išvadą, jog naudojamas žodynas sudaro didžiąją dalį *skautiškojo diskurso* kūrimo ir valdymo praktikų. Šioje vietoje, tokią logiką, skautus prilyginant visuomenei, galima būtų sieti su Michelio Foucault mintimi apie diskurso kontrolę: „kiekviena visuomenė kontroliuoja, daro atranką, organizuoja ir perskirsto diskurso gamybą, atlikdama visa tai vienu metu ir pasitelkdama tam tikras procedūras, kurios turi prislopinti diskurso galias ir pavojus, suvaldyti jo įvykio nenuspėjamumą, išvengti jo sunkaus, gąsdinančio materialumo.“¹⁰⁹.

Kontroliuoti diskursą padeda ir Lietuvos skautijos uniformos nuostatai, kuriuose yra klasifikuojamos konkrečių drabužių dėvėjimo normos, kuriomis yra nustatomi galimybių diapazonai, vėlgi atsispiriant nuo biologinės lyties faktoriaus: broliai (biologiniai vyrai) turi nešioti kelnes, o sesės (biologinės moterys) – sijonus. Praktikoje sesės neretai uniforminius marškinius derina su kelnėmis, tačiau broliai sijonų nedėvi. Žiūrint apibendrintai, yra ryški tendencija skauto kūną matyti kaip objektą, kurį galima valdyti ir kontroliuoti pasitelkiant konkrečias praktikas. Panašu, jog šio judėjimo principai ir pagrindai sudėlioti taip, jog objektai jaustų vidinę motyvaciją „kopti“ progresyvosios programos laipteliais, tam, kad gautų simbolinį¹¹⁰ išorinį patvirtinimą ir pasitenkinimą, tačiau neįtartų, jog yra objektai. Sociologo Herbert Marcuse terminija kalbant - tai panašu į sufalsifikuotą laisvę¹¹¹. Remiantis tokia logika, einama prie išvados, jog skautavimas – tai specifines vertybes turinčių žmonių produkavimas.

Skautijos įstatuose, dalyje kalbančioje apie organizacijos misiją ir tikslą, yra nurodoma, jog yra siekis „supažindinti Lietuvos visuomenę su pažangiais jaunimo auklėjimo būdais“¹¹². Turint omeny prieš tai aptarto žodyno bei progresyvosios ugdymo programos principus, galima būtų kvestionuoti šį organizacijos uždavinį. Kaip galima programą, kuri yra paremta prieš šimtą metų pateiktomis gairėmis, laikyti pažangia? Kaip pažanga ir binarinio lyties suvokimo skiepijimas gali būti tarpusavyje susiję dalykai? Atsakymas veikiausiai glūdi užmojuose išlaikyti ir kontroliuoti specifinį skautiškąjį diskursą.

¹⁰⁹ M. Foucault, *Diskurso tvarka*, Vilnius: Baltos lankos, 1998, 6-7.

¹¹⁰ Konkreti simbolika yra pateikiama uniformos nuostatų dokumente.

¹¹¹ Herbert Marcuse, *One-Dimensional Man*, 1964, 91.

¹¹² LS įstatatai, 6, 4.3 punkto 2 dalis.

Ieškant ideologiškai pakrautų žodžių, pirmiausia verta apsibrėžti – ką tiksliai reiškia ideologinis „pakrovimas“? Anot Justino Dementavičiaus, „Kai kalbame apie ideologizuotą veiksmą, visada kalbame apie politinį veiksmą.¹¹³“ Nagrinėjant duomenis ir ieškant atsakymo į šį klausimą, yra atsispiriama nuo būtent J. Dementavičiaus pateikto supratimo. Turbūt pats ryškiausias pavyzdys nagrinėjamuose duomenyse būtų įstatuose aptinkamas teiginys, jog *skautai – nepolitinė organizacija*, kas reiškia, jog ši skautų organizacija neturi jokių interesų įsitraukti į politiką (iš įstatuose pateiktos formuluotės galima būtų suprasti, jog visos skautų organizacijos yra nepolitinės). Bendraja prasme ir kiek paviršutiniškai žiūrint – taip yra išsireiškianti mintis, jog organizacija nepalaiko vienos ar daugiau, konkrečių politinių partijų. Šis *nepolitiškumo bruožas*, teoriškai, yra būdingas visoms skautų organizacijoms pasaulyje, o kadangi apie nepolitiškumo išraiškas Lietuvos skautija, nagrinėjamuose dokumentuose, daugiau pilnesnės informacijos nepateikia, yra pasitelkiama papildoma literatūra, norint suprasti šį bruožą. Daniel Charles Spry (1913-1989), kalbėdamas apie skautų judėjimo nepolitiškumą, pateikia konkretų išaiškinimą: skautai nėra tiesiogiai suinteresuoti organizacijų, pavyzdžiui tokių kaip Jungtinės Tautos, plėtojimu ir palaikymu. Skautų judėjimui labiau rūpi žmogaus¹¹⁴ ateitis, jo bendro intelekto augimas ir vaizduotės atsparumas. Skautavimo principai sudaro sąlygas gyventi demokratiname pasaulyje, kuriame reikia susidurti su gėrio ir blogio standartais¹¹⁵. Šioje vietoje, tokia skautų nepolitiškumo išraiška atrodo kiek naivoka, kaip ir pati nepolitiškumo idėja, kuria atrodo yra tik dengiamasi. Minimas nepolitiškumas nenusako nieko konkretaus ir nėra pagrindžiamas papildoma informacija, ir tokiu būdu veikiausiai yra tikimasi, jog telkiamas dėmesys bus tik į tiesioginio potinio intereso nebuvimą. Tokio pobūdžio elgesys komunikacijoje yra vertinamas kaip informacijos, kuri yra savime labai įsitraukusi į politinės ideologijos konstravimą, pateikimas¹¹⁶. Antros bangos feminizmo, savotišku šūkiu tapusi, frazė – „*Personal is Political*“¹¹⁷ manau taip pat neblogai paaiškina tokį *nepolitiškumo* vertinimą. Organizacijos tikslas yra prisidėti prie jaunų žmonių ugdymo, kas tiesiogiai liečia ir asmeninę erdvę. Manau, jog žmogaus asmeninės erdvės kontroliavimas per specifinių vertybių

¹¹³ Justinas Dementavičius, „Be ideologijos: trijų principų štrichai“, *Post Scriptum*, 2005, <http://www.postscriptum.lt/8-ideologijos/be-ideologijos-triju-principu-strichai>.

¹¹⁴ Bendraja prasme – žmogaus, nors tekste vartojamas žodis yra men, t.y vyrai.

¹¹⁵ Spry, D. C. (1948). *One Scouting World. International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 3(2), 156–159.

¹¹⁶ Lance Bennett, Regina G. Lawrence, and Steven Livingston, *The semi-independent press / A Theory of News and Democracy*, knygoje: *When the Press Fails: Political Power and the News Media from Iraq to Katrina*, Chicago: The University of Chicago Press, 2007, p. 46-71.

¹¹⁷ Hanisch, Carol, *The Personal is Political. Notes from the Second Year: Women's Liberation*. Eds. Firestone, Shulamith and Anne Koedt. New York: Radical Feminism, 1970. Nors verta atkreipti dėmesį, jog 2006 metais autorė, išleidama šios esės papildomą įvadą, nurodė, jog ne ji pati sugalvojo tokį pavadinimą ir tikrosios šios garsios frazės autorės yra Shulamith Firestone ir Anne Koedt.

diegimą ir vertybines praktikas nuo pat mažens, yra dar didenis „politiškumas“ negu tarkim viešai išreikštas palaikymas vienai ar kitai politinei partijai. Teiginys, jog Lietuvos skautija yra nepolitinė organizacija, galėtų būti papildytas patikslinama informacija apie tiesioginio politinio intereso nebuvimą. Toks papildymas galimai būtų naudingas pačiai organizacijai, tačiau nemanau, jog faktiškai būtų pasiektas koks nors realus pokytis. Tokiai minčiai veikiausiai pritartų ir Louis Althusser, apie ideologizavimą rašęs kaip apie procesą būdingą visoms sistemoms, ypačingai tas, kur yra vaikai ir edukacija, kurie yra būtini ideologijai¹¹⁸.

b. Gramatika

Vyraujančius procesus būtų galima įvardinti kaip labai specifinio diskurso, nuolat stebimas ir kontroliuojamas, progresyvumas bei palaikymas. Šio diskurso valdyme esantys dalyviai ir jų „treniravimas“ – tai yra pagrindinis ir gal netgi vienintelis būdas užtikrinti sėkmingą jo tęstinumą.

Nominalizacijų aptinkama: turbūt geriausias to pavyzdys būtų žodžiai skautas ir skautavimas. Didžioji dalis vartojamų sakinių yra aktyvūs, o ne pasyvūs. Objektiviai įvertinti ar duomenys pasižymi daugiau teigiamais ar neigiamais sakiniais yra kiek sunkoka, tačiau panašu, jog vyrauja teigiama tendencija - tiek įstatų dalyse tiek JP, yra vis primenama apie skautavimo privalumus ir naudą, išlaikoma pozityvi „nata“. Tekstuose informacija perteikiama naudojant įvardžius jie, jos, mes. Sakinių sujungimo aptarimas neatrodo reikalingas.

Duomenyse vyraujantys režimai yra deklaratyvūs ir imperatyviniai. Tai galima pastebėti per, žodyno dalyje jau paminėtus, priesakus ir jų prilyginimą *gyvenimo kodeksui* ar net *visoms žmogiškosioms vertybėms*. Patys priesakai atrodo panašūs į imperatyvinį turinį savaime. Ypačingai prisideda ir tai, jog skirtingose jaunimo programų dalyse, prie jų [priesakų] yra vis iš naujo sugrįžtama, iš naujo uždėdant naujus papildomus akcentus, reikšmes. Skautiško įžodžio davimas būtų priskirtinas prie lygiai tokios pačios, imperatyviosios dalies. Tekstuose deklaratyviai pateikiama informacija apie įgūdžius ir jų naudą, taisykles bei jų laikymąsi priklausomai nuo amžiaus grupės.

Ekspresyvusis modalumas (paveikslėliai, garsai ir tekstūros) bei referavimas į informaciją už teksto ribų¹¹⁹: Jaunimo programos dokumente referuojama į pažinimą bei

¹¹⁸ Louis Althusser, L., 1971, “Ideology and Ideological State Apparatuses.” *Lenin and Philosophy, and Other Essays*. Trans. Ben Brewster. New York, London: Monthly Review Press.
<http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/1970/ideology.htm>

¹¹⁹ Grupuojama kartu, kadangi jie yra tarpusavyje susipynę – yra referuojama už teksto ribų esančius paveikslėlius, garsus ir tekstūras.

mokymąsi per skirtingas matymo ir darymo praktikas. Ypatingas dėmesys skiriamas gamtinei aplinkai, kurioje ir būtų galima aptikti skirtingų vaizdų, garsų ir tekstūrų. JP randama šiek tiek paveikslėlių, tačiau tik ties pirmomis dvejomis amžiaus grupėmis¹²⁰, kas patvirtina žodyno dalyje minėtą vaizduotės bei vaizdinių svarbą. Referuojant į valstybės gerovę, yra plėtojama idėja, jog skautai prisideda prie Lietuvos ir jos gyventojų gerbūvio.

c. Teksto struktūros

Įvairios didesnio bei mažesnio mastelio struktūros nagrinėjamuose duomenyse turi ganėtinai svarbų vaidmenį. Jos leidžia atskirti skirtingų jaunimo programų turinį, jį klasifikuoti. JP pagrindinės teksto struktūros: jaunimo programa pristatoma (čia galima aptikti, su įstatuose pateikiamos, informacijos persidengimą, pasikartojimą); aptariamos jos gairės. Vėliau yra perinama prie konkrečios amžiaus grupės programos specifikos, yra pristatoma jų simbolika. Dokumente yra išskiriamos ir ganėtinai detalios aprašomos visos amžiaus programos išskyrus vyr. skaites ir vyr. skautus – tai yra vienintelė programa, apie kurią nėra randama jokios informacijos, apart to, jog veikla yra slapta bei narių amžiaus tarpsniai¹²¹.

Kalbant apie kontrolę, yra remiamasi sociologo Dennis H. Wrong pateikta mintimi, jog kontrolė – negalėtų būti traktuojama kaip galia (kurią autorius supranta kaip tinklingo poveikio darymą, užsibrėžto tikslo siekimą), ji veikia yra suvokiama kaip tam tikras dominavimas¹²². Kontrolės elementų yra pastebima visų pirma pačių duomenų pobūdyje, žodžiai *įstatai* ir *programa* patys iš savęs turi deklaratyvias konotacijas. Žiūrint į jų turinius matoma, jog teksto struktūra atspindi iš apačios į viršų einančią sistemą, kurios dalys yra tarpusavyje susijusios. Jaunesnieji priklauso nuo vyresniųjų ir iš jų mokosi, o vyresnieji, kiek netiesiogiai, bet priklauso nuo jaunesniųjų, kadangi vyresniųjų veikla yra vertinama pagal suteiktą pagalbą jaunesniems. Čia galima įžvelgti galimybę vienam dalyviui kontroliuoti kitą, kas panašu jog prisideda prie *skautiškojo diskurso* nuolatinio besiformavimo ir palaikymo. Tarpusavio priklausomybė galėtų būti matomas kaip vienas iš kontrolės įrankių.

4. Skautai ir socialinė lytis

Prieš pradėdant nagrinėti, kiek vietos socialinei lyčiai yra skautų organizacijoje LS, manau pirmiau būtų verta trumpai aptarti kodėl skautams yra svarbu prisitaikyti prie socialinių

¹²⁰ Naudojamų paveikslėlių pavyzdžius galima rasti: Žr. Priedas nr. 5

¹²¹ Nors yra aptinkama, jog skirtinguose šaltiniuose šie tarpsniai yra įvardinami skirtingai.

¹²² Dennis H. Wrong, *Power. Its Forms, Bases, and Uses* (New Brunswick and London: Transaction Publishers, 1997), 1-34.

pokyčių, ateinančių iš „apačios“. Tam atskleisti yra pasitelkiamas 1970-ųjų metų precedentas¹²³ vykęs Šiaurės Amerikoje. Tuo metu, dar visiškai lytiškai segretuotos¹²⁴, berniukų ir mergaičių skautų organizacijos, patyrė narių skaičiaus sumažėjimus dėl naujos kartos, kuri yra įvardinama kaip *pilietinių teisių karta*, tradicionalistinių pažiūrų, kurios yra skautų judėjimo pagrindas, atmetimo¹²⁵. Šioje vietoje abi organizacijos, matydamos ryškų narių skaičiaus mažėjimą, turėjo priimti sprendimą – ar prisitaikyti? Prisitaikymas tuo metu reiškė taip pat ir juodaodžių žmonių integravimą, „įsileidimą“ į organizacijas¹²⁶. Mergaičių skautų organizacija (GSUSA), priešingai nei berniukų skautų organizacija (BSA¹²⁷), nusprendė prisitaikyti prie pokyčių. Tai padaryti nebuvo lengva, kadangi reikėjo keisti beveik viską: nuo įžodžių iki skautiškų žinynų (knygų), tačiau tai buvo būtinas žingsnis, vėliau leidęs organizacijai turėti platesnį ir lankstesnį pagrindą. Toks sprendimas netrukus davė norimus rezultatus – narių skaičius vėl pradėjo augti, organizacija tapo dar stipresnė ir išliko reikalinga didesnei auditorijai. BSA, ir toliau laikydamosi savo įsitikinimų, kentėjo nuo mažėjančio narių skaičiaus¹²⁸. Robertas Putnamas bei Theda Skocpol tokį narystės tradicinėse organizacijose, tokiose kaip skautai, sumažėjimą po aštuntojo dešimtmečio, vertina kaip neigiamą dalyką¹²⁹, tačiau toks požiūris galimai neįvertina faktoriaus, jog narių skaičius yra labai aiškus ir konkretus indikatorius to, jog kažkas yra negerai ir tai galima „taisyti“. Tradiciniais pagrindais remtos organizacijos, prisitaikydamos prie socialinių pokyčių gali susigražinti savo socialinį kapitalą inicijuodamos pokyčius iš pagrindų, tokiu būdu taip pat atspindėdamos vykstančius socialinius pokyčius demografijoje¹³⁰.

Norint surasti atsakymą į pagrindinį darbo klausimą, yra grįžtama prie, trečiojoje dalyje išskirtų, amžiaus grupių, kadangi iš sudaryto aprašymo yra pastebima, jog kontrolės aprašas, darantis didelę įtaką socialinei lyčiai bei kaip bendrai lytis yra suvokiama, yra veikiantis palaipsniui – t.y. per jaunimo programų pakopas.

¹²³ Ši precedentą aprašė: B. Arneil, *Gender, Diversity, and Organizational Change: The Boy Scouts vs. Girl Scouts of America*, Perspectives on Politics, Vol. 8, No. 1 (March 2010), 53-68.

¹²⁴ 2019 metų vasario mėnesį, berniukų skautų organizacija pakeitė savo pavadinimą (iš Boy Scouts of America į Scouts BSA) ir nuo to laiko, į šią organizaciją gali įstoti ir mergaitės.

¹²⁵ B. Arneil, 53.

¹²⁶ Frank Olito, *8 ways the Boy Scouts has evolved over the years*, Insider, 2019 vasario 6, žiūrėta 2022 sausio 3 d. <https://www.insider.com/boy-scouts-changed-over-the-years-2019-2>

¹²⁷ BSA yra viena daugiausiai tarptautinėje žiniasklaidoje neigiamai eskaluojamų skautų organizacijų, dėl įvairiausių skandalų, kuriuose BSA yra siejami su kuklus klanu, pedofilijos skandalais bei rasizmu.

¹²⁸ B. Arneil, 62.

¹²⁹ Ibid, 63.

¹³⁰ Ibid.

Pirmojoje amžiaus grupėje, taisyklės ir nuostatos yra įvedamos labai palaipsniui, didelę svarbą turi vyresnieji skautai, iš kurių jaunesnieji yra skatinami imti pavyzdį ir mokytis, šitaip nurodant į egzistuojančią valdžios santykių piramidę. Šioje vietoje, tokį procesą galima įvardinti kaip ankstyvą *skautiškojo diskurso* reprodukovimą. Tokiu būdu bandoma užtikrinti, jog veikla „turės dalyvių“ ateityje. Lyties performatyvumas yra reguliuojamas pasitelkiant uniformos nuostatus, kuriuose, remiantis binarine logika, yra nurodoma kaip turėtų rengtis biologinė mergaitė ar biologinis berniukas. Kūnas yra pratinamas prie to, jog jis yra objektas, kurį galima kontroliuoti ir valdyti. Jauniausioji organizacijos grandis nuo pat pradžių yra supažindinami su esamais galimybių diapazonais, yra pratinami prie rodomo pavyzdžio.

Skautų bei patyrusių skautų amžiaus grupės, žiūrint iš lyties performatyvumo perspektyvos, yra patalpinamos į ganėtinai panašius rėmus, kurių centre yra skautų priesakai, apie kurių dalis ir būtų verta pakalbėti plačiau. Viena ryškiausių indikacijų, jog socialinei lyčiai, kuri nebūtų kylanti iš binarinio lyties suvokimo, vietos nenumatoma – tai yra jaunimo programoje esantis priesakų išskyrimas į SKAUTŲ ir SKAUČIŲ. Pateikiamos dvi binarinės kategorijos, į kurias, norint būti judėjimo dalimi, reikia „įtilpti“, o tai, kad priesakai yra įvardinami kaip „visos žmogiškosios gyvenimo vertybės“, atrodo nepalieka erdvės jokiam alternatyviam supratimui. Šie organizacijos nariai yra įreminami specifinio lyties performatyvumo lauke. Tai ypatingai atsispindi per penktąjį skautų priesaiką, kuriame nurodoma, jog skautės privalo būti kuklios, o skautai – riteriški. Atsispiriant nuo šių žodžių definicijų¹³¹, kuriose: kuklumas apibūdinamas kaip drovus, neišdidus, paprastas, menkas; o riteriškumas apibūdinamas kaip drąsus, kilnus, taurus, mandagus; galima įžvelgti šių dviejų žodžių su(si)priešinimą, t.y. jog skautas turi būti drąsus, o skautė – priešingai. Tokių būdo bruožų ir išraiškos priskyrimą galima vertinti kaip paprasčiausiai stereotipizuotą požiūrį į *vyrišką* ir *moterišką* elgesius¹³². Toks supratimas leidžia daryti dalinę išvadą, jog šioje skautų organizacijoje realiai nėra vietos, nebinariškais pagrindais remtai, socialinei lyčiai. Tai skamba kaip anachronistiniai sėkmės kriterijai, norint tapti *tikru* ir *geru* skautu ar skaute. Toks vertybinių opozicijų sudarymas yra naudingas ir palankus kitai jaunimo programos grupei – vyr. skautam/ėms, kurios, veikla, kaip ir minėta anksčiau, yra organizuojama pagal biologinę žmogaus lytį. Žiūrint apibendrintai, galima pastebėti, jog vyr. skautų grupės

¹³¹ Kurias pateikia lietuviuzodynas.lt

¹³² Anne M. Koenig, (2018). Comparing Prescriptive and Descriptive Gender Stereotypes About Children, Adults, and the Elderly. *Frontiers in Psychology*, 9, (2018), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01086>

populiacija tiesiogiai priklauso nuo to, kaip gerai bus „paruošiami“ skautai ir skautės, norėti būti lytiškai segreguotų grupių dalimi.

Kitas, išties įdomus tačiau už šio darbo ribų, esantis klausimas yra vyriausios amžiaus grupės taikomas ugdymo metodas, tačiau į šį klausimą atsakyti neleidžia medžiagos prieinamumas.

Įvertinant visą pateiktą, skautų lingvistinės bendruomenės aprašymą, galima patvirtinti, jog Lietuvos skautija, teigdama, jog tai yra nepriklausomai nuo lyties atvira organizacija, veikiausiai neapgalvoja/nesuvokia to, kad lyties samprata su laiku šiek tiek keičiasi. Nurodymas elgtis kukliai ar riteriškai yra vis dar priimamas ir nekvestionuojamas – tačiau ateityje situacija galimai nebus tokia palanki ir skautai Lietuvoje neteks savo relevantiškumo. Socialinės lyties samprata ir jos įtraukimas į šios organizacijos veiklą būtų išties visai kitoks „kraštovaizdis“, galimai generuojantis kitokias išraiškos praktikas – tokias, kurios geriau ir veiksmingiau atlieptų besikeičiančios socialinės aplinkos, visuomenės poreikius. Galimai, kaip ir GSUSA 1970-ųjų atveju, reiktų atlikti labai daug organizacinių ir techninių pokyčių, tačiau tai atneštų daug naudos. Socialinės lyties integravimo į Lietuvos skautų veiklą klausimas neįeina į šio darbo ribas, tačiau spėčiau, jog tai būtų labai sunkus procesas, kadangi lytis yra vienas svarbiausių lietuviškojo skautų diskurso kūrimo, palaikymo ir kontroliavimo įrankių.

Išvados

Kritinės, į tekstą orientuotos, diskurso analizės metodu, buvo išnagrinėti: pagrindiniai didžiausios skautų organizacijos Lietuvoje - Lietuvos skautija – svarbūs dokumentai bei skautų veiklos visame pasaulyje katalizatoriumi tapusios knygos „Skautybė berniukams“ fragmentas.

Atliktas tyrimas parodė jog:

- (I) Norint susidaryti ir gauti kuo tikslingesnę skautų veiklos apibūdinimą, yra prasminga nagrinėti konkrečia kalba kalbančių skautų bendruomenę.
- (II) Lietuvos skautija turi savitą habitus, kas sąlygoja ir lingvistinio habitus susiformavimą. LS lingvistinis habitus aptinkamas per specifinių žodžių, kurie yra suprantami įsitraukiant į veiklą, pasireiškimą/egzistavimą.
- (III) Lietuvos skautijoje, skautiškojo diskurso palaikymas ir reprodukuojamas yra stipriai priklausomas nuo lyčių ir [lyčių] išraiškos kontrolės. Šiame diskurse lyties samprata yra labai ribota, kas sąlygoja ir kontrojuojamas socialinės lyties sampratas – jos griežtai binarinės.
- (IV) Ne binariniais pagrindais kuriama, socialinė lytis yra suvokiama kaip naujas, tačiau sunkiai pasiekiamas ir realizuotinas, „kraštovaizdis“, skautams Lietuvoje.
- (V) Papildomas, su pagrindine problema, nesusijusi įžvalga: yra stipriai kvestionuotinas skautų nepolitiškumas.

Šiuo darbu taip pat yra išryškinama, jog skautų ir lyties problematika Lietuvoje, yra aktualus, tačiau ganėtinai tuščias akademinis laukas, kuriam būtų galima skirti daugiau dėmesio, išskirtinas jo neištirtumas. Mokslininkams, kurie planuotų ateityje nagrinėti skautus ir lytį Lietuvoje, manau, jog pusiau struktūruotų giluminių interviu metodas būtų naudingas ir prasmingas įrankis. Kaip ir parodė užsienio literatūroje aptinkamos praktikos – toks metodas leidžia giliau atskleisti temą.

Galiausiai, norisi išryškinti tai, jog, šis darbas turėtų būti traktuojamas ir suprantamas kaip susirūpinimo skautavimo Lietuvoje išraiška. Šios analizės tikslas buvo apibūdinti kai kurias galimas esmines problemas, susijusias su skautiškėmis vertybėmis ir besikeičiančia socialine aplinka – jų dviejų susidūrimu.

Priedai

Priedas nr. 1:

THE SCOUT LAW*

1. A SCOUT'S HONOUR IS TO BE TRUSTED.

If a scout says 'On my honour it is so,' that means that it *is* so, just as if he had taken a most solemn oath.

The Scout Law

45

2. A SCOUT IS LOYAL to the King, and to his officers, and to his country, and to his employers. He must stick to them through thick and thin against anyone who is their enemy, or who even talks badly of them.

3. A SCOUT'S DUTY IS TO BE USEFUL AND TO HELP OTHERS.

And he is to do his duty before anything else, even though he gives up his own pleasure, or comfort, or safety to do it. When in difficulty to know which of two things to do, he must ask himself, 'Which is my duty?' that is, 'Which is best for other people?'—and do that one. He must Be Prepared at any time to save life, or to help injured persons. And *he must do a good turn to somebody every day.*

4. A SCOUT IS A FRIEND TO ALL, AND A BROTHER TO EVERY OTHER SCOUT, NO MATTER TO WHAT SOCIAL CLASS THE OTHER BELONGS.

Thus if a scout meets another scout, even though a stranger to him, he must speak to him, and help him in any way that he can, either to carry out the duty he is then doing, or by giving him food, or, as far as possible, anything that he may be in want of. A scout must never be a SNOB. A snob is one who looks down upon another because he is poorer, or who is poor and resents another because he is rich. A scout accepts the other man as he finds him, and makes the best of him.

'Kim', the boy scout, was called by the Indians 'Little friend of all the world,'* and that is the name that every scout should earn for himself.

5. A SCOUT IS COURTEOUS: That is, he is polite to all—but especially to women and children and old people and invalids, cripples, etc. And he must not take any reward for being helpful or courteous.

sailors do, he must carry it out all the same *because it is his duty*;

and after he has done it he can come and state any reasons against it: but he must carry out the order at once. That is discipline.

8. A SCOUT SMILES AND WHISTLES under all circumstances. When he gets an order he should obey it cheerily and readily, not in a slow, hang-dog sort of way. Scouts never* grouse at hardships, nor whine at each other, nor swear when put out. When you just miss a train, or some one treads on your favourite corn—not that a scout ought to have such things as corns—or under any annoying circumstances, you should force yourself to smile at once, and then whistle a tune, and you will be all right. A scout goes about with a smile on and whistling. It cheers him and cheers other people, especially in time of danger, for he keeps it up then all the same. The punishment for swearing or using bad language is for each offence a mug of cold water to be poured down the offender's sleeve by the other scouts.
9. A SCOUT IS THRIFTY, that is, he saves every penny he can, and puts it into the bank, so that he may have money to keep himself when out of work, and thus not make himself a burden to others; or that he may have money to give away to others when they need it.

Šaltinis: Robert Baden-Powell, Scouting for Boys, 1908, 44-46.

Priedas nr. 2:

A. Vocabulary

1. What *experiential* values do words have? (See *Note* below for terminology.)
 What classification schemes are drawn upon?
 Are there words which are ideologically contested?

 Is there *rewording* or *overwording*?
 What ideologically significant meaning relations (*synonymy*, *hyponymy*, *antonymy*) are there between words?
2. What *relational* values do words have?
 Are there euphemistic expressions?
 Are there markedly formal or informal words?
3. What *expressive* values do words have?
4. What metaphors are used?

B. Grammar

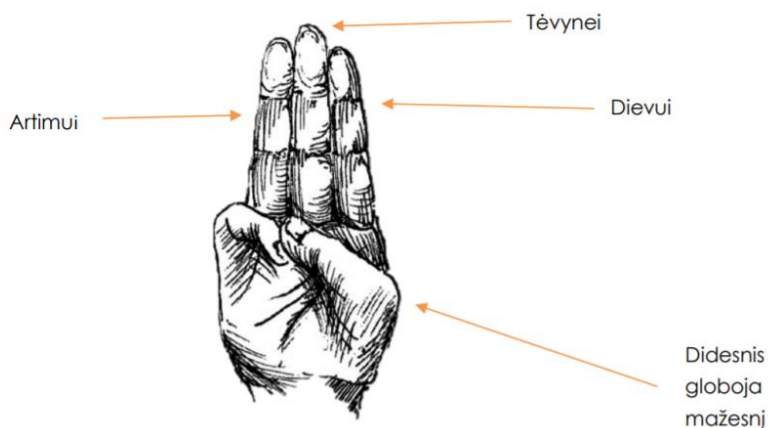
5. What experiential values do grammatical features have?
What types of *process* and *participant* predominate?
Is agency unclear?
Are processes what they seem?
Are *nominalizations* used?
Are sentences active or passive?
Are sentences positive or negative?
6. What relational values do grammatical features have?
What *modes* (*declarative, grammatical question, imperative*) are used?
Are there important features of *relational modality*?
Are the pronouns *we* and *you* used, and if so, how?
7. What expressive values do grammatical features have?
Are there important features of *expressive modality*?
8. How are (simple) sentences linked together?
What logical connectors are used?
Are complex sentences characterized by *coordination* or/
subordination?
What means are used for referring inside and outside the text?

C. Textual structures

9. What interactional conventions are used?
Are there ways in which one participant controls the turns of others?
10. What larger-scale structures does the text have?

Šaltinis: N. Fairclough, Language and Power, 1984, 110-111 p.

Priedas Nr. 3

Šaltinis: Greta Liubkevičiūtė, Jaunesniųjų skautų vadovo knyga, 2020,
<https://mano.skautai.lt/uploads/media/2473/jaunesniuju-skautu-vadovo-knyga.pdf>

Priedas Nr. 4:

	Jaun. skautai (vilikai / bebrai)	Skautai	Pat. skautai
Mokymasis veikiant	Trumpos veiklos, įvairūs žaidimai. Mokantis, veikiant vaizduotė išlieka svarbiu elementu.	Veiklos ilgėja, mažėja vaizduotės svarba. Vis daugiau veiklų iš žaidimų formato keliasi į socialinį lygmenį, vaikai įtraukiami į bendruomeninę pagalbą.	Draugovių ir skilčių (laivų ir valčių) projektų kūrimas bei vykdymas. Aktyvi pagalba bendruomenei, įgaunami nauji ir reikalingi įgūdžiai.
Skilčių (valčių) sistema	Veikiama gentimis (vilikai) / valtimis (bebrai), tačiau dauguma veiklų vykdomos kartu su visa gauja (vilikai) arba laivu (bebrai). Mokomasi įsitraukimo į sprendimų priėmimą.	Skiltis (valtis) pilnai funkcionuoja, tampa vis savarankiškesnė, skiltininko (valtininko) pareigos įgauna vis daugiau svarbos.	Skiltis (valtis) neišskiriama, stipri ir savarankiška. Kiekvienas narys turi pareigas, kuriomis nuolat keičiamasi.
Suaugusiųjų parama	Suaugusieji organizuoja ir veda veiklas, užtikrina emocijų bei fizinį saugumą, tačiau stengiasi kuo labiau įtraukti vaikus į planavimą, nuotykius ir apžvalgą.	Suaugusieji pradeda dalintis atsakomybėmis su vaikais. Stengiasi juos kuo daugiau įtraukti į tiesioginį sprendimų priėmimą.	Suaugusieji dalinasi atsakomybėmis su vaikais. Stengiasi juos kuo daugiau įtraukti į tiesioginį sprendimų priėmimą.
Simbolinė struktūra	Vilikai: remiamasi „Džiunglių knyga“, gaujos principu, Akelos, kaip autoriteto, svarbos jaunesniesiems skautams pavyzdžiu. Bebrai: be galo svarbi simbolinė struktūra, todėl užsiėmimai yra siejami su legendomis apie jūrą ir vandenį.	Skautai - žvalgai, tyrinėtojai. Kartu su komanda atrandama ir mokomasi naujų dalykų bei įgūdžių.	Patyrę skautai siejami su nuotykių ieškojimu. Imamasi dar nebandytų, nežinomų veiklų.
Gamta	Pradinis gamtos pažinimas, ribotas tyrinėjimas, trumpos išvykos ar stovyklos, mokymasis suprasti gamtos svarbą.	Gamta - pagrindinė veiklos erdvė bei elementas. Įgaunami ekologijos pagrindai.	Susidūrimas su įvairiais gamtos elementais, tam pasitelkiant žygius, išvykas, stovyklas. Vykdomi aplinkosaugos projektai.
Įžodis ir priesakai	Priesakai - aiškios ir paprastos elgesio taisyklės. Įžodis - įsipareigojimas gerbti gaujos / laivo taisykles.	Remiantis priesakais mokomasi kartu kurti taisykles. Įžodis tampa tvirtu ir pozityviu gyvenimo kodeksu.	Priesakai perteikia visas žmogiškąsias vertybes. Įžodis - įsipareigojimas visam gyvenimui.
Asmeninis tobulėjimas	Nuolatinis žvilgsnis į individą, siekiama sustiprinti kiekvieno silpnąsias ir išnaudoti stiprybes, išėiti iš komforto į mokymosi zoną.		
Veikla bendruomenėse	Puoselėjame santykį su savo vietine bendruomene, dalyvaujame valstybinėse šventėse, minėjimuose, domimės pasaulio įvairove - valstybėmis, kultūra, žmonėmis, pasiekimais.		

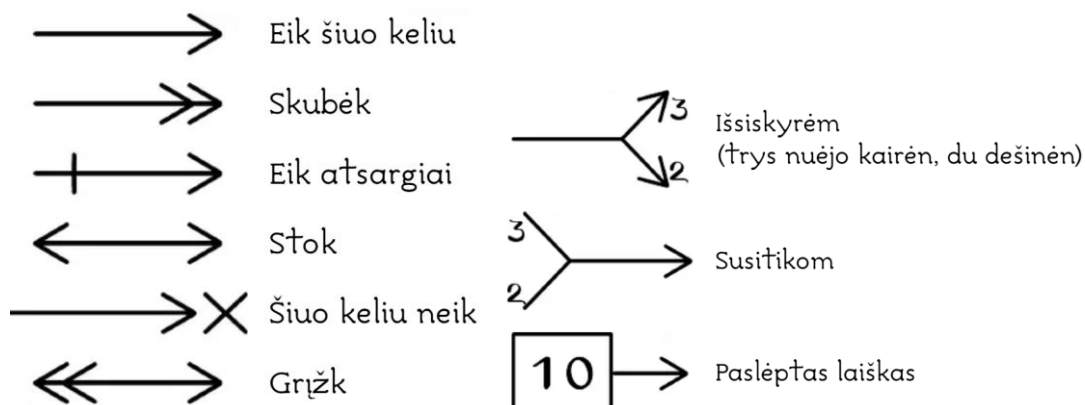
Šaltinis: 2019 m. Lietuvos skautijos jaunimo programa- gairės vadovui, 6.

Priedas Nr. 5:

 TYKA (Asmeninis) Kiekvienas bebras patiria asmeniškai. Gilinamės į save, savo šeimas, pačius artimiausius žmones.	 AUDRA (Vietinis) Laivą siūbuoja didelės bangos. Draugaujame su įvairių profesijų atstovais, vaikų ir senelių namais, mokykla.
 ŠTORMAS (Šalies) Aprėpia visą jūrą. Dėmesį skiriame šaliai, jos istorijai, visiems jos žmonėms.	 VĖTRA (Pasaulio) Siaučia visoje žemėje. Domimės pasaulio įvairove - valstybėmis, kultūra, žmonėmis, pasiekimais.

Šaltinis: JP, 27, 3.5.3.1 „Vėjo stiprumai“

Priedas Nr. 6:

Šaltinis: Povilas Kripas, „Skautiški Kelionės Ženkliai“

<https://www.scribd.com/document/182270638/Skauti%C5%A1ki-kelion%C4%97s-%C5%BEenkliai>

Priedas Nr. 7:

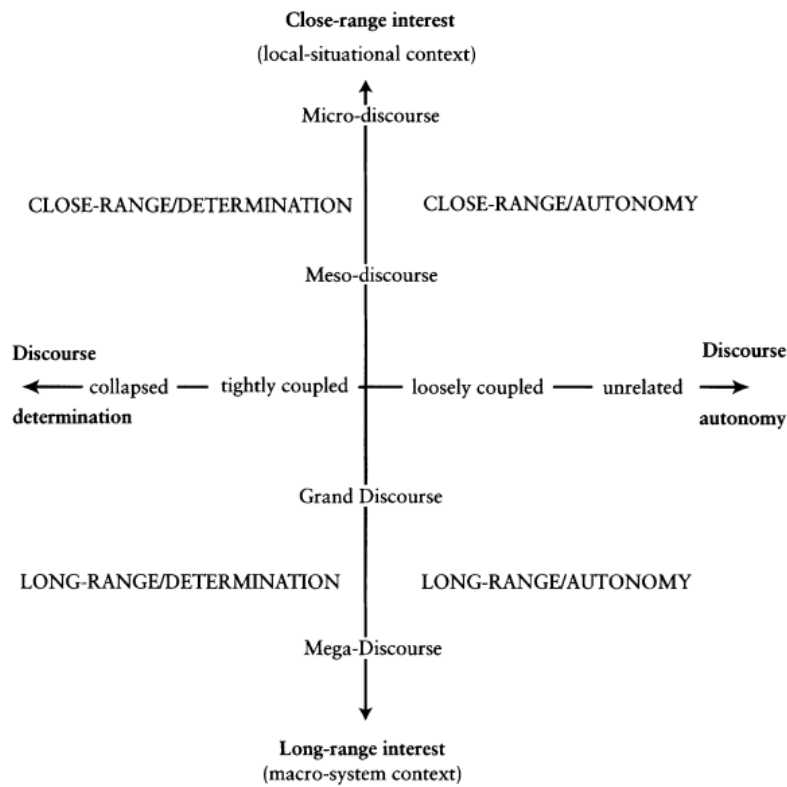
Švilpesių rūšys:

- Vienas ilgas / __ / *tylos, ramiai, dėmesio, rikiuotė;*
- Daug ilgų / __ __ __ / *į priekį, išsiskleiskite;*
- Daug trumpų / _ _ _ _ / *stovyklautojai, telkitės prie manęs;*
- Daug ilgų ir trumpų pakaitomis / _ _ _ _ _ / *pavojus;*
- Trys trumpi ir vienas ilgas / _ _ _ _ / *vadovai, telkitės prie manęs.*

Šaltinis: Urtė Alksninytė, „Stovyklautojo knyga patyrusiems skautams“ 2016 liepa, <

<https://mano.skautai.lt/uploads/media/3045/stovyklautojo-knyga.pdf> > [Žiūrėta: 2021 12 19].

Priedas Nr. 8:

Šaltinis: Mats Alvesson ir Dan Karreman, Varieties of Discourse: On the Study of Organizations through Discourse Analysis, *Human Relations*, 53(9), (2000), 1135, <https://doi.org/10.1177/0018726700539002>

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. A. Kangas, H. Haider, E. Fraser, Gender: Topic Guide. Revised edition with E. Browne. *Birmingham: GSDRC*, University of Birmingham, UK, (2014), 5.
2. Alexander, K. (2017). Modern Manhood and the Boy Scouts of America: Citizenship, Race, and the Environment, 1910–1930 by Benjamin René Jordan. *The Journal of the History of Childhood and Youth*, 10(3), 451–452. <https://doi.org/10.1353/hcy.2017.0055>
3. Amanda H. Littauer, *Scouts, Tomboys, and the History of Girls and Girlhood*; 2014 *Journal of Women's History*, Vol. 26 No. 4, 172–181
4. Anders Kassman, One of all the others – a life course study of scouts, social capital, and stratification in the Swedish 'Folkhem.' *Journal of Civil Society*, 13(1), (2017) 71–89. <https://doi.org/10.1080/17448689.2017.1287843>
5. Anne M. Koenig, (2018). Comparing Prescriptive and Descriptive Gender Stereotypes About Children, Adults, and the Elderly. *Frontiers in Psychology*, 9, (2018), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01086>
6. Antanas Saulaitis. Skautiškų vienetų vadovai ir vadovės. Čikaga: Matrica, 1992.
7. Artūras Tereškinas, *Vyrų pasaulis. Vyrai ir žaizdos vyriškumas Lietuvoje*. Vilnius: Baltos lankos, 2011, 11.
8. Barbara Arneil, Gender, Diversity, and Organizational Change: The Boy Scouts vs. Girl Scouts of America, *Perspectives on Politics*, Vol. 8, No. 1 (March 2010), pp. 53-68.
9. Beat Estermann, *Discourse, Power and Society*, 1999.
10. Candace West ir Don Zimmerman, *Doing Gender*. GENDER & SOCIETY. Vol. I No. 2. Junc, 1987, 125.
11. Carol Hanisch, *The Personal is Political. Notes from the Second Year: Women's Liberation*. Eds. Firestone, Shulasmith and Anne Koedt. New York: Radical Feminism, 1970.
12. Darius Gerulaitis ir Romanas Koffemanas, *Jaunimo subkultūrų grupės: Elgsena, adaptacija, psichologinis vertinimas*, Šiaulių universitetas, Specialusis ugdymas, Nr. 2 (5), (2001), 85-105.
13. Darius Liutikas, *Skautai. Dievui, Tėvynei, Artimui! Skautybė pašto ženkluose*. Vilnius: Lietuvos piligrimų bendrija, 2011.

14. Denise Goerisch ir Kate Swanson, *'It's called Girl Scouts, not, like, Woman Scouts': emotional labour and girls' bodies*, *Children's Geographies*, 13:4, (2015), 451-466.
15. Dennis H. Wrong, *Power. Its Forms, Bases, and Uses*, New Brunswick and London: Transaction Publishers, 1997, 1-34.
16. Doreen Massey, *Space place and gender*, University of Minnesota Press Minneapolis, 1994, 177-178.
17. Eileen Y. H. Tsang, "Be the Dream Queen": Gender Performativity, Femininity, and Transgender Sex Workers in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), (2021), 11168. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111168>
18. Elvyra Biliūtė-Aleknavičienė, *Jaunimo organizacijų poveikis asmenybės sivirealizacijai*, *Pedagogika*, 2004 , 141-147.
19. Eric Hobsbawm, *The Invention of Tradition*, 1983.
20. Europos lyčių lygybės institutas, *queer teorija*, <https://eige.europa.eu/lt/thesaurus/terms/1337>
21. Fairclough Norman, *Language and power*, Jungtinės Amerikos Valstijos: Longman Inc., Niujorkas ,1989, 110-139.
22. Frank Olito, *8 ways the Boy Scouts has evolved over the years*, *Insider*, 2019 vasario 6, žiūrėta 2022 sausio 3 d. <https://www.insider.com/boy-scouts-changed-over-the-years-2019-2>
23. Gabrielė Grinkaitė, *Skautams Lietuvoje – 100 metų. Ką per šį laiką davė valstybei?*, 15min, 2018 kovo 18 d., žiūrėta 2021 m. gruodžio 21 d. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/skautams-lietuvoje-100-metu-ka-per-si-laika-jie-dave-valstybei-56-940716> .
24. George Lakoff ir Mark Johnson, *Metaphors We Live By*, The University of Chicago Press Ltd, Chicago and London, 1980, 1-16.
25. Giedrius Globys, *Lietuvos kariuomenės karininkų skautiška veikla 1918-1940 m.*, 2007, Karo archyvas. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
26. Giedrius Globys, *Skautų organizacijos Kaune 1919-1940 metais*, 1998, Kauno istorijos metraštis. [T. 1]. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
27. Giedrius Globys, Vytauto Didžiojo universitetas, *Skautavimas autoritarinėje Lietuvoje: išėivijos skautų refleksijos*, 2008.

28. Hanna Daleo, *Gender and Power: Girl Scouts and Boy Scouts of America*, Culture, 2005, Society, and Praxis Volume 3 Number 2 Article 8 January.
29. Harriet Bjerrum Nielsen, *Gender as Analytic, Political and Interdisciplinary Concept*, 2018, Publikuota: Concepts in Action. Conceptual Constructionism, 264-283.
30. Harriet Bjerrum Nielsen, Noisy Girls. *YOUNG*, 12(1), (2004), 9–30. <https://doi.org/10.1177/1103308804039633>
31. Harriet Bjerrum Nielsen, *One of the Boys? Doing Gender in Scouting*, 2002.
32. Herbert Marcuse, One-Dimensional Man, 1964, 90-91.
33. Inga Vinogradnaitė, *Diskurso analizė kaip politikos tyrimo metodas. Metodinė priemonė politikos mokslų studentams*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006.
34. Jay Mechling, BOY SCOUTS AND THE MANLY ART OF COOKING. *Food and Foodways*, 13(1–2), (2005) 67–89. <https://doi.org/10.1080/07409710590915373>
35. Jeffrey P. Hantover, *The Boy Scouts and the Validation of Masculinity*. *Journal of Social Issues*, 34(1), (1978), 184–195. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1978.tb02548.x>
36. Jorg Matthes ir Matthias Kohring, The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity. *Journal of Communication*, 58(2), (2008), 258-279. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x>
37. Jorge Asensio-Ramon ir kt., *The Influence of the Scout Movement as a Free Time Option on Improving Academic Performance, Self-Esteem and Social Skills in Adolescents*, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2020 m. liepos 19 d.
38. Judith Butler, *Vargas dėl lyties. Feminizmas ir tapatybės subversija*, 1990, 1-32.
39. Judith Lorber, *Night to His Day: The Social Construction of Gender*, Paradoxes of Gender, 1994, 13-15.
40. Justinas Dementavičius, „Be ideologijos: trijų principų štrichai“, *Post Scriptum*, 2005, <http://www.postscriptum.lt/8-ideologijos/be-ideologijos-triju-principu-strichai> .
41. Kaffemanas Romanas, Gerulaitis Darius, *Jaunimo subkultūrų grupės: elgsena, adaptacija, psichologinis vertinimas*; Šiaulių universitetas; ISSN 1392-5369 Specialusis ugdymas. 2001. Nr. 2 (5), 85-105
42. Kaip, kur ir kada gimė skautų judėjimas? *Istorija*, [data nenurodyta] <https://skautai.lt/istorija>

43. Kathleen E. Denny, *Comparing Gender Messages in Girl Scout and Boy Scout Handbooks*, Gender and Society, Vol. 25, No. 1, 2011 vasario mėnuo, 4-27.
44. Kęstutis Žemaitis, *Tarpukario Lietuvos katalikiškų organizacijų veikla (bendražmogiškumo, profesinio ir religinio ugdymo aspektai)*, 2002, Vilniaus pedagoginis universitetas.
45. Kvieskienė Giedrė, *Draugijos ir organizacijos*, 1994.
46. Lance Bennett, Regina G. Lawrence ir Steven Livingston, *The semi-independent press / A Theory of News and Democracy*, knygoje: *When the Press Fails: Political Power and the News Media from Iraq to Katrina*, Chicago: The University of Chicago Press, 2007, p. 46-71.
47. Langshaw Austin John, *How to Do Things With Words*, 1962.
48. Lietuviuzodinas.lt, Kuklus (reikšmė), <https://www.lietuviuzodinas.lt/zodynas/Kuklus>
49. Lietuviuzodinas.lt, Riteriškas (reikšmė), <https://www.lietuviuzodinas.lt/terminai/Riteriskas>
50. Lietuvos Skautija, *Istatai*, 2018, <https://mano.skautai.lt/uploads/media/2476/ls-istatai-2018-m.pdf>
51. Lietuvos skautija, *Jaunesniųjų skautų vadovo knyga* 2020 m., <https://mano.skautai.lt/uploads/media/2473/jaunesniuju-skautu-vadovo-knyga.pdf>
52. Lietuvos skautija, kaklaraiščiai, <https://parduotuve.skautai.lt/produktokategorija/kaklaraisciai/>
53. Lietuvos skautija, *Lietuvos skautijos uniformos nuostatai*, 2017 m., <https://mano.skautai.lt/uploads/media/2004/Lietuvos%20skautijos%20-%20Uniformos%20nuostatai%202017%20m.%20rugpj%C5%AB%C4%8Dio%2019%20d.pdf>
54. Louis Althusser, "Ideology and Ideological State Apparatuses." *Lenin and Philosophy, and Other Essays*. Trans. Ben Brewster. New York, London: Monthly Review Press, 1971. <http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/1970/ideology.htm>
55. LRT, 10-12, „Kaip jaunąją kartą ugdo Lietuvos skautai?“, Tinklaidės įrašas, 25:00 – 28:20, 2020 m. rugsėjo mėn., <https://open.spotify.com/episode/21qvx4stJQzrv7cB9dxuIE?si=oVFq-417TcGAFPbkdCHO8A>
56. LS Jaunimo programa – gairės vadovui, v1.0, 2019, <https://mano.skautai.lt/uploads/media/2312/ls-jaunimo-programa-gaires-vadovui.pdf>

57. Mary Aickin Rothschild, To Scout or to Guide? The Girl Scout-Boy Scout Controversy, 1912–1941. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 6(3), (1981), 115. <https://doi.org/10.2307/3346224>
58. Mats Alvesson ir Dan Karreman, Varieties of Discourse: On the Study of Organizations through Discourse Analysis, *Human Relations*, 53(9), (2000), 1125–1149, <https://doi.org/10.1177/0018726700539002>
59. Melisa Tyler ir Laurie Cohen, Spaces that Matter: Gender Performativity and Organizational Space. *Organization Studies*, 31(2), (2010), 175–198. <https://doi.org/10.1177/0170840609357381>
60. Michel Foucault, *Diskurso tvarka*, Vilnius: Baltos lankos, 1998, 6-7.
61. Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*; London; Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 1997, 1-29.
62. Paul S. Gray et al. *The Research Imagination: An Introduction To Qualitative And Quantitative Methods*, Cambridge University Press The Edinburgh Building, Cambridge CB2 8RU, UK, Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York, 2007, 1-54.
63. Petrėnaitė Daiva, Mykolo Riomerio universitetas, *Lytino identiteto samprata ir jos problematika šiuolaikinėje teisėje*, Pateikta 2016 m. spalio 30 d., parengta spaudai 2017 m. gegužės 29 d.
64. Pierre Bourdieu, *Language and Symbolic Power*, 1982, 10-23.
65. Povilas Kripas, „Skautiški Kelionės Ženkilai“, <https://www.scribd.com/document/182270638/Skauti%C5%A1ki-kelion%C4%97s-%C5%BEenkilai>
66. Remeckas Eduardas, *Lietuvos skautų organizacijos ženkleliai 1918-1940 m.*, 2019, Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis, Vilnius.
67. Robert Baden-Powel, *Scouting for Boys. A Handbook for Instruction in Good Citizenship*. Oxford University Pres, 1908, 9-49, 245-272.
68. Rubin, Gayle, *The Traffic in Women, Literary Theory: An Anthology*. Ed. Julie Rivkin and Michael Ryan, 2nd ed. Malden, MA: Blackwell, 2004, 770-794.

69. Samantha Pentecost, Gendering the Boy Scouts: Examining Hegemonic Masculinity at a Co-Ed Backpacking Camp. *Journal for Undergraduate Ethnography*, 10(2), (2020), 3–20. <https://doi.org/10.15273/jue.v10i2.10350>
70. Sarah Mills, *Scouting for girls? Gender and the Scout Movement in Britain*, 2011, Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography 18 (4) 537-556.
71. Sciencedevices.com, Kas yra hiperonimai ir hiponimai, 2021-12-16, <https://lit.sciencedevices.com/chto-takoe-giperonimi-i-giponimi-news-659176>
72. Shapiro, G., & Markoff, J., A Matter of Definition in: CW Roberts (Ed.). *Text Analysis for the Social Sciences: Methods for Drawing Statistical Inferences from Texts and Transcripts.*, 1997.
73. Simone de Beauvoir, *Antroji lytis*, Vilnius, pradais 1996.
74. Spry DC. One Scouting World. *International Journal*. 1948;3(2):156-159. doi:[10.1177/002070204800300206](https://doi.org/10.1177/002070204800300206)
75. Tuen A. Va Dijk, Structures of Discourse and Structures of Power, *Annals of the International Communication Association*, 12(1), 1989, 18-59.
76. Urtė Alksninytė, „Stovyklautojo knyga patyrusiems skautams“ 2016 liepa, <https://mano.skautai.lt/uploads/media/3045/stovyklautojo-knyga.pdf>
77. Venclovaitė Vaiva, *Lietuvos skautų spaudos leidyba 1990-2013 metais*, 2016, Vilniaus universiteto knygotyros ir dokumentotyros institutas.
78. WOSM Quality Standarts: <https://www.scout.org/gsat>
79. Emma Watson, „Emma Watson: Gender equality is your issue too“, *UN Women*, , 2014 rugsėjo 20 d., <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2014/9/emma-watson-gender-equality-is-your-issue-too>
80. Leah Soule, Gender Diversity: Help Your Troop Feel Happy and Safe, *Girl Scout River Valleys*, 2019 birželio 13d. <https://volunteers.girlscoutsvr.org/2019/06/13/gender-diversity-help-your-troop-feel-happy-and-safe/>
81. Klaus Krippendorff, *Content Analysis: an introduction to its methodology*, Sage Publications Ltd, 2004, 1-10.
82. Scouts.org, The Story of Scouting, <https://www.scout.org/scout-history>
83. Juruskautai.lt, Robertas Stephensonas Smythas Baden-Powell'is, <http://www.juruskautai.lt/skautu-ikurejas/>

Summary

"Social Gender as a New "Landscape" for Lithuanian Scouts to Wonder" is the title of this Master's thesis. Its goal is to examine some of the most important documents from a Lithuanian scout organization - "Lietuvos skautija". The major aim is to determine whether social gender has a place in this organization, and if so, how much? This organization was chosen since it is a member of the World Organization of the Scout Movement (WOSM) and is now Lithuania's largest scout organization. The data that is being analysed in the paper is: (I) Parts of the organization's statutes (2018): Scout movement (2); Lithuanian Scouting (3); Mission and Goal (4); Principles (5); Age Breakdown (8.11). (II) LS regulations regarding uniforms (2017). (III) LS Youth Program – guidelines for the leader (2019): In this specific document the attention is paid to the principle of classification of youth programs, their descriptions, and main goals. (IV) Few pages from the Book of Scouting (what is mostly considered as an origin for the scout movement) – "Scouting for Boys" (1908), written by Lord Robert Baden Powell, pages from 44 to 46.

The approach of critical discourse analysis is being used to attain the goal of this paper. More precisely, Norman Fairclough, a linguistics professor, devised a text-oriented discourse analysis, which is being used for the analysis. N. Fairclough provides a very useful technique for analyzing textual content - ten questions with additional subquestions. This strategy allows you to focus on individual linguistic alternatives, as well as their juxtaposition, sequencing, and arrangement. Questions like: how is the text organized?, whose interests does it serve and whose interests are ignored?, and what are the repercussions of such positioning?, may be addressed. It is critical to emphasize that this technique should be seen as a technical "drawing" that aids in the process. The concept of "landscape", which was introduced by Harriet Bjerrum Nielsen, is being used in this paper. More specifically speaking, the "landscape" is equated to the concept of social gender.

This study uses three basic theoretical foundations as a starting point: (I) *Habitus* - a notion established by Pierre Bourdieu; (II) Social gender, which is based on a non-binary concept and perception of gender.

Result of the analysis shows that:

1. Linguistics can play a very important role in the ways we understand and do "scouting", because even though all scouts, around the globe, have the same textual origin – a book,

when it is being translated, some of the information is being added and some of it gets lost. Cultural connotations are very important.

2. The organization that is being analysed in this paper, *Lietuvos skautija*, has its own specific *habitus*, which leads to developing and owning a *linguistic habitus* as well. This can be seen by the usage of specific words and terms.
3. The essential instrument for the development, reproduction, and maintenance of scout discourse is vocabulary. Vocabulary plays the key role because of its power to establish probabilities and ranges of options.
4. Scout discourse is still highly impacted by the stereotypical view of genders, which dates back to late 19th century; this could be understood as the answer to the main question raised in this paper – there's no, to little, space for non-binary social gender in this scout organization. This is exactly the reason, why social gender would be a new "landscape" for Lithuanian scout to wonder.

To summarize, social gender might be a new "landscape" for Lithuanian scouts, but successful implementation of organizational reforms would need a lot of effort and attention.

This analysis also demonstrates that the problem of scouting and gender in Lithuania is important, but that the academic field is relatively unexplored, and that more emphasis might be dedicated to it.

All in all, this paper shall be treated and understood as an expression of concern for the scouts of Lithuania. The aim of this paper was to outline some of the possible major issues related to scout values and changing social environment – the collision of the two.